

SEANCE DU MARDI 7 MAI 1991
VERGADERING VAN DINSDAG 7 MEI 1991ASSEMBLEE
PLENAIRE VERGADERING

SOMMAIRE:

CONGES:

Page 2062.

MESSAGE:

Page 2062.

Chambre des représentants.

COMMUNICATIONS:

Page 2062.

1. Cour d'arbitrage.
2. Cour des comptes.
3. Dépenses en marge du budget.
4. Fonds agricole.
5. Régie du Travail pénitentiaire.

HOMMAGE A LA MEMOIRE DE M. GEORGES
SPROCKEELS, SENATEUR:*Orateurs:* M. le Président, M. A. Geens, ministre de la Coopération au Développement, p. 2063.

PROJETS DE LOI (Discussion):

Projet de loi portant approbation des actes internationaux suivants:

1. Quatrième Convention CEE-ACP, protocole financier, neuf protocoles, acte final et annexes I à LXXXVIII, procès-verbal de signature et annexes I à VIII, signés à Lomé le 15 décembre 1989;

Ann. parl. Sénat de Belgique — Session ordinaire 1990-1991
Parlem. Hand. Belgische Senaat — Gewone zitting 1990-1991

INHOUDSOPGAVE:

VERLOF:

Bladzijde 2062.

BOODSCHAP:

Bladzijde 2062.

Kamer van volksvertegenwoordigers.

MEDEDELINGEN:

Bladzijde 2062.

1. Arbitragehof.
2. Rekenhof.
3. Uitgaven buiten de begroting.
4. Landbouwfonds.
5. Regie van de Gevangenisarbeid.

HULDE TER NAGEDACHTENIS AAN DE HEER GEORGES
SPROCKEELS, SENATOR:*Sprekers:* de Voorzitter, de heer A. Geens, minister van Ontwikkelingssamenwerking, blz. 2063.

ONTWERPEN VAN WET (Beraadslaging):

Ontwerp van wet houdende goedkeuring van de volgende internationale akten:

1. Vierde EEG-ACS Overeenkomst, financieel protocol, negen protocollen, slotakte en bijlagen I t/m LXXXVIII, proces-verbaal van ondertekening en bijlagen I t/m VIII, ondertekend te Lomé op 15 december 1989;

2. a) Accord interne relatif au financement et à la gestion des aides de la Communauté;

b) Accord interne relatif aux mesures à prendre et aux procédures à suivre pour l'application de la quatrième Convention ACP-CEE

signés à Bruxelles le 16 juillet 1990.

Discussion générale. — *Orateurs*: M. Bockstal, rapporteur, Mme Aelvoet, M. A. Geens, ministre de la Coopération au Développement, p. 2064.

Discussion et vote de l'article unique, p. 2068.

Projet de loi modifiant la loi du 1er août 1960 relative au transport rémunéré de choses par véhicules automobiles.

Discussion générale. — *Orateurs*: MM. De Seranno, rapporteur, Cools, De Bondt, Evers, Bosmans, M. Dehaene, Vice-Premier ministre et ministre des Communications et des Réformes institutionnelles, p. 2068.

Discussion et vote des articles, p. 2071.

Projet de loi relatif à l'instauration d'un brevet de conduite pour la navigation sur les voies navigables du royaume.

Discussion générale. — *Orateur*: M. Cools, rapporteur, p. 2072.

Discussion et vote des articles, p. 2073.

Projet de loi portant confirmation de l'établissement et de la perception de centimes additionnels au précompte immobilier de la province de Brabant pour l'année 1988.

Orateurs: M. Desmedt (motion d'ordre), M. le Président, Mme Panneels-Van Baelen, rapporteur, M. Hatry, p. 2075.

Discussion générale. — *Orateurs*: Mme Panneels-Van Baelen, rapporteur, MM. Desmedt, Hatry, M. Tobback, ministre de l'Intérieur, de la Modernisation des Services publics et des Institutions scientifiques et culturelles nationales, p. 2076.

Discussion et vote des articles, p. 2079.

Projet de loi modifiant les articles 4 et 14 de la loi du 4 juillet 1989 relative à la limitation et au contrôle des dépenses électorales ainsi qu'au financement et à la comptabilité ouverte des partis politiques.

Discussion générale. — *Orateurs*: Mme Nélis, M. le Président, p. 2079.

PROPOSITION DE LOI (Retrait):

Page 2074.

M. Evers. — Proposition de loi tendant à rouvrir les délais d'introduction des demandes d'octroi du statut de l'incorporé de force dans l'armée allemande et de ses ayants droit.

REVISION DE LA CONSTITUTION:

Révision de l'article 137 de la Constitution en vue de l'abroger.

Discussion. — *Orateur*: M. Erdman, rapporteur, p. 2075.

2. a) Intern akkoord betreffende de financiering en het beheer van de communautaire steun;

b) Intern akkoord betreffende de maatregelen en procedures, nodig voor de toepassing van de vierde ACS-EEG-Overeenkomst,

ondertekend te Brussel op 16 juli 1990.

Algemene beraadslaging. — *Sprekers*: de heer Bockstal, rapporteur, mevrouw Aelvoet, de heer A. Geens, minister van Ontwikkelingssamenwerking, blz. 2064.

Beraadslaging en stemming over het enig artikel, blz. 2068.

Ontwerp van wet tot wijziging van de wet van 1 augustus 1960 betreffende het vervoer van zaken met motorvoertuigen tegen vergoeding.

Algemene beraadslaging. — *Sprekers*: de heren De Seranno, rapporteur, Cools, De Bondt, Evers, Bosmans, de heer Dehaene, Vice-Eerste minister en minister van Verkeerswezen en Institutionele Hervormingen, blz. 2068.

Beraadslaging en stemming over de artikelen, blz. 2071.

Ontwerp van wet betreffende het invoeren van een stuurbrief voor het bevaren van de scheepvaartwegen van het rijk.

Algemene beraadslaging. — *Spreker*: de heer Cools, rapporteur, blz. 2072.

Beraadslaging en stemming over de artikelen, blz. 2073.

Ontwerp van wet betreffende het bevestigen van de heffing en de inning van de opcentiemen op de onroerende voorheffing van de provincie Brabant voor 1988.

Sprekers: de heer Desmedt (motie van orde), de Voorzitter, mevrouw Panneels-Van Baelen, rapporteur, de heer Hatry, blz. 2075.

Algemene beraadslaging. — *Sprekers*: mevrouw Panneels-Van Baelen, rapporteur, de heren Desmedt, Hatry, de heer Tobback, minister van Binnenlandse Zaken, van de Modernisering van de Openbare Diensten, en van de Nationale Wetenschappelijke en Culturele Instellingen, blz. 2076.

Beraadslaging en stemming over de artikelen, blz. 2079.

Ontwerp van wet tot wijziging van de artikelen 4 en 14 van de wet van 4 juli 1989 betreffende de beperking en de controle van de verkiezingsuitgaven, de financiering en de open boekhouding van de politieke partijen.

Algemene beraadslaging. — *Sprekers*: mevrouw Nélis, de Voorzitter, blz. 2079.

VOORSTEL VAN WET (Intrekking):

Bladzijde 2074.

De heer Evers. — Voorstel van wet tot het heropenen van de termijnen voor het aanvragen van het statuut van verplicht ingelijfde bij het Duitse leger en zijn rechthebbenden.

HERZIENING VAN DE GRONDWET:

Herziening van artikel 137 van de Grondwet om het op te heffen.

Beraadslaging. — *Spreker*: de heer Erdman, rapporteur, blz. 2075.

INTERPELLATIONS (Discussion):

Interpellation de M. Verreycken au ministre de l'Intérieur, de la Modernisation des Services publics, et des Institutions scientifiques et culturelles nationales sur « l'intervention du bourgmestre de Bruxelles et l'affolement de la police qui s'en est suivi, lors de la manifestation flamande à Bruxelles le 28 avril 1991 ».

Orateurs: MM. Verreycken, Desmedt, M. Tobback, ministre de l'Intérieur, de la Modernisation des Services publics, et des Institutions scientifiques et culturelles nationales, p. 2080.

Interpellation de M. Hatry au ministre des Finances sur « les déclarations incroyables du secrétaire d'Etat aux Finances, Mme W. Demeester, tendant à faire croire que ses collègues, et en particulier son ministre de tutelle, le ministre des Finances, seraient laxistes en matière de poursuites à l'égard de la fraude et de l'ingénierie fiscales ».

Orateurs: M. Hatry, M. Maystadt, ministre des Finances, p. 2082.

PROJETS DE LOI (Dépôt):

Page 2086.

Projet de loi abrogeant l'arrêté royal du 31 juillet 1825 concernant des dispositions relativement à l'exercice de la profession d'arpenteur.

Projet de loi relatif à la répression des infractions graves aux Conventions internationales de Genève du 12 août 1949 et au Protocole I du 8 juin 1977 additionnel à ces conventions.

PROPOSITIONS DE LOI (Dépôt):

Page 2086.

M. de Clippele. — Proposition de loi instaurant le précompte immobilier libérateur.

M. De Bondt. — Proposition de loi modifiant l'article 8, § 1er, deuxième alinéa, de la loi du 10 avril 1971 sur les accidents du travail en vue de promouvoir le covoiturage.

INTERPELLATIES (Bespreking):

Interpellatie van de heer Verreycken tot de minister van Binnenlandse Zaken, van de Modernisering van de Openbare Diensten, en van de Nationale Wetenschappelijke en Culturele Instellingen over « het optreden van de Brusselse burgemeester en de daaropvolgende paniecreactie van de politie, tijdens de Vlaamse betoging te Brussel op 28 april 1991 ».

Sprekers: de heren Verreycken, Desmedt, de heer Tobback, minister van Binnenlandse Zaken, van de Modernisering van de Openbare Diensten, en van de Nationale Wetenschappelijke en Culturele Instellingen, blz. 2080.

Interpellatie van de heer Hatry tot de minister van Financiën over « de ongelooflijke verklaringen van mevrouw W. Demeester, staatssecretaris voor Financiën, die de indruk wekken dat haar collega's en inzonderheid haar toezichthoudende minister, de minister van Financiën, laks zouden zijn in het bestrijden van belastingfraude en fiscale spitstechnologie ».

Sprekers: de heer Hatry, de heer Maystadt, minister van Financiën, blz. 2082.

ONTWERPEN VAN WET (Indiening):

Bladzijde 2086.

Ontwerp van wet betreffende de opheffing van het koninklijk besluit van 31 juli 1825 houdende bepalingen nopens de uitoefening van het beroep van landmeter.

Ontwerp van wet betreffende de bestraffing van de ernstige inbreuken op de Internationale Verdragen van Genève van 12 augustus 1949 en op Aanvullend Protocol I bij die verdragen, van 8 juni 1977.

VOORSTELLEN VAN WET (Indiening):

Bladzijde 2086.

De heer de Clippele. — Voorstel van wet houdende instelling van de bevrijdende onroerende voorheffing.

De heer De Bondt. — Voorstel van wet tot wijziging van artikel 8, § 1, tweede lid, van de arbeidsongevallenwet van 10 april 1971 tot bevordering van gemeenschappelijke woon-werkverplaatsingen met private voertuigen.

PRESIDENCE DE M. SWAELEN, PRESIDENT
VOORZITTERSCHAP VAN DE HEER SWAELEN, VOORZITTER

Le procès-verbal de la dernière séance est déposé sur le bureau.
De notulen van de jongste vergadering worden ter tafel gelegd.

La séance est ouverte à 14 h 45 m.
De vergadering wordt geopend om 14 h 45 m.

CONGES — VERLOF

MM. De Bremaeker, Stroobant, en mission à l'étranger; Deneir, à l'étranger, et Valkeniers, pour raison de santé, demandent un congé.

Verlof vragen: de heren De Bremaeker, Stroobant, met opdracht in het buitenland; Deneir, in het buitenland, en Valkeniers, om gezondheidsredenen.

— Ces congés sont accordés.

Dit verlof wordt toegestaan.

MM. Leclercq, pour devoirs professionnels, et Bock, pour devoirs administratifs, demandent d'excuser leur absence à la réunion de ce jour.

Afwezig met bericht van verhindering: de heren Leclercq, wegens ambtsplichten, en Bock, wegens administratieve plichten.

— Pris pour information.

Voor kennisgeving aangenomen.

MESSAGE — BOODSCHAP

M. le Président. — Par message du 25 avril 1991, la Chambre des représentants transmet au Sénat, tel qu'il a été adopté en sa séance de ce jour, le projet de loi modifiant l'article 18 de la nouvelle loi communale.

Bij boodschap van 25 april 1991 zendt de Kamer van volksvertegenwoordigers aan de Senaat, zoals het ter vergadering van die dag werd aangenomen het ontwerp van wet tot wijziging van artikel 18 van de nieuwe gemeentewet.

— Renvoyé à la commission de l'Intérieur.

Verwezen naar de commissie voor de Binnenlandse Aangelegenheden.

COMMUNICATIONS — MEDEDELINGEN

Cour d'arbitrage — Arbitragehof

M. le Président. — En application de l'article 76 de la loi spéciale du 6 janvier 1989 sur la Cour d'arbitrage, le greffier de la Cour d'arbitrage notifie au Président du Sénat, le recours en annulation partielle de la loi du 28 décembre 1990 relative à certaines dispositions fiscales et non fiscales.

Met toepassing van artikel 76 van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Arbitragehof, geeft de griffier van het Arbitragehof kennis aan de Voorzitter van de Senaat van het beroep tot gedeeltelijke vernietiging van de wet van 28 december 1990 betreffende verscheidene fiscale en niet-fiscale bepalingen.

— Pris pour notification.

Voor kennisgeving aangenomen.

M. le Président. — En application de l'article 76 de la loi spéciale du 6 janvier 1989 sur la Cour d'arbitrage, le greffier de la Cour d'arbitrage notifie au Président du Sénat, le recours en annulation de l'article 11 du décret de la Région wallonne du 5 juillet 1990 relatif aux aides et aux interventions de la Région wallonne pour la recherche et les technologies.

Met toepassing van artikel 76 van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Arbitragehof, geeft de griffier van het Arbitragehof kennis aan de Voorzitter van de Senaat van het beroep tot vernietiging van artikel 11 van het decreet van het Waalse Gewest van 5 juli 1990 betreffende de bijstand en de tussenkomsten van het Waalse Gewest voor het onderzoek en de technologieën.

— Pris pour notification.

Voor kennisgeving aangenomen.

M. le Président. — En application de l'article 77 de la loi spéciale du 6 janvier 1989 sur la Cour d'arbitrage, le greffier de la Cour d'arbitrage notifie au Sénat des décisions de renvoi concernant:

1° La question préjudicielle posée par le Tribunal de police de Bruxelles, par jugement du 28 mars 1991 en cause du ministère public et de Haedens Annie, Aspeslagh Annick et Herpoel Joseph contre Keymeulen Marie Thérèse;

Met toepassing van artikel 77 van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Arbitragehof, geeft de griffier van het Arbitragehof kennis aan de Senaat van de verwijzingsbeslissingen betreffende:

1° De prejudiciële vraag, gesteld door de Politierechtbank van Brussel, bij vonnis van 28 maart 1991, in zake het openbaar ministerie en Haedens Annie, Aspeslagh Annick en Herpoel Joseph tegen Keymeulen Marie Thérèse;

2° La question préjudicielle posée par le Tribunal de police de Nivelles, par jugement du 8 janvier 1991 en cause du ministère public et Lafontaine Jean-Pierre contre Conard Robert et Conard Christian.

2° De prejudiciële vraag, gesteld door de Politierechtbank van Nijvel, bij vonnis van 8 januari 1991 in zake het openbaar ministerie en Lafontaine Jean-Pierre tegen Conard Robert en Conard Christian.

— Pris pour notification.

Voor kennisgeving aangenomen.

M. le Président. — En application de l'article 113 de la loi spéciale du 6 janvier 1989 sur la Cour d'arbitrage, le greffier de la Cour d'arbitrage notifie au Président du Sénat:

1. L'arrêt n° 9/91 rendu le 2 mai 1991 en cause des questions préjudicielles posées par le Tribunal de police de Bruxelles, 7e chambre, par jugement du 20 décembre 1989 en cause du minis-

tère public et Castele-Van Dielegom contre Boes et Jacques et par jugement du 11 janvier 1990 en cause du ministère public contre Vandenbrouhede;

Met toepassing van artikel 113 van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Arbitragehof, geeft de griffier van het Arbitragehof kennis aan de Voorzitter van de Senaat van:

1. Het arrest nr. 9/91 uitgesproken op 2 mei 1991 in zake de prejudiciële vragen gesteld door de Politie rechtbank te Brussel, 7e kamer, bij vonnis van 20 december 1989 in zake het openbaar ministerie en Castele-Van Dielegom tegen Boes en Jacques, en bij vonnis van 11 januari 1990 in zake het openbaar ministerie tegen Vandenbrouhede;

2. L'arrêt n° 10/91 rendu le 2 mai 1991 en cause de la question préjudicielle posée par la 4e chambre du Tribunal de première instance de Bruxelles par jugement du 23 mars 1990, en cause de Denblyden et Hayez contre l'Etat belge représenté par le ministre de la Défense nationale.

2. Het arrest nr. 10/91 uitgesproken op 2 mei 1991 in zake de prejudiciële vraag gesteld door de 4e kamer van de Rechtbank van eerste aanleg te Brussel bij vonnis van 23 maart 1990, in de zaak van Denblyden en Hayez tegen de Belgische Staat vertegenwoordigd door de minister van Landsverdediging.

— Pris pour notification.

Voor kennisgeving aangenomen.

Cour des comptes — Rekenhof

M. le Président. — Par dépêche du 30 avril 1991, la Cour des comptes fait connaître au Sénat ses commentaires et observations au sujet du projet de loi relatif à la Loterie nationale.

Bij dienstbrief van 30 april 1991 deelt het Rekenhof aan de Senaat zijn commentaar en opmerkingen mee in verband met het ontwerp van wet betreffende de Nationale Loterij.

— Renvoi à la commission des Finances.

Verwezen naar de commissie voor de Financiën.

M. le Président. — Il est donné acte de cette communication au premier président de la Cour des comptes.

Van deze mededeling wordt aan de eerste voorzitter van het Rekenhof akte gegeven.

Par dépêche du 7 mai 1991, la Cour des comptes fait connaître au Sénat ses observations au sujet de la délibération n° 3093, prise par le Conseil des ministres le 26 avril 1991 et relative à des dépenses faites en marge du budget.

Bij dienstbrief van 7 mei 1991 deelt het Rekenhof aan de Senaat zijn opmerkingen mede over de beraadslaging nr. 3093, aangenomen in de Ministerraad van 26 april 1991 betreffende uitgaven buiten de begroting.

— Renvoi à la commission des Finances.

Verwezen naar de commissie voor de Financiën.

M. le Président. — Il est donné acte de cette communication au premier président de la Cour des comptes.

Van deze mededeling wordt aan de eerste voorzitter van het Rekenhof akte gegeven.

Dépenses en marge du budget — Uitgaven buiten de begroting

M. le Président. — En application de l'article 24, alinéa 2, de la loi du 28 juin 1963 modifiant et complétant les lois sur la comptabilité de l'Etat, le Premier ministre a donné connaissance au Sénat, par dépêche du 29 avril 1991, de la délibération (n° 3093), prise par le Conseil des ministres et relative à des dépenses faites en marge du budget.

Overeenkomstig artikel 24, tweede lid, van de wet van 28 juni 1963 tot wijziging en aanvulling van de wetten op de rijkscomptabiliteit, heeft de Eerste minister, bij dienstbrief van 29 april 1991

aan de Senaat kennis gegeven van de beraadslaging (nr. 3093), door de Ministerraad getroffen betreffende uitgaven gedaan buiten de begroting.

— Renvoi à la commission des Finances.

Verwezen naar de commissie voor de Financiën.

M. le Président. — Il est donné acte de cette communication au Premier ministre.

Van deze mededeling wordt aan de Eerste minister akte gegeven.

Fonds agricole — Landbouwfonds

M. le Président. — Par dépêche du 23 avril 1990, le secrétaire d'Etat aux Affaires européennes et à l'Agriculture a transmis au Sénat, en exécution de l'article 5 de la loi du 29 juillet 1955, le rapport d'activité du Fonds agricole pendant l'exercice 1990.

Bij dienstbrief van 23 april 1990, heeft de staatssecretaris voor Europese Zaken en Landbouw aan de Senaat gezonden, in uitvoering van artikel 5 van de wet van 29 juli 1955, het verslag over de werkzaamheden van het Landbouwfonds gedurende het dienstjaar 1990.

Il est donné acte de cette communication au secrétaire d'Etat aux Affaires européennes et à l'Agriculture.

Van deze mededeling wordt aan de staatssecretaris voor Europese Zaken en Landbouw akte gegeven.

Régie du Travail pénitentiaire

Regie van de Gevangenisarbeid

M. le Président. — En exécution de l'article 17 de l'arrêté royal organique de la Régie du Travail pénitentiaire, le ministre de la Justice transmet au Sénat, pour l'exercice 1987:

1. Le rapport sur l'activité de l'institution;

In uitvoering van artikel 17 van het organiek koninklijk besluit van de Regie van de Gevangenisarbeid, zendt de minister van Justitie aan de Senaat voor het dienstjaar 1987:

1. Het verslag over de verrichtingen van de instelling;

2. Le bilan général et le compte général de profits et pertes;

2. De algemene balans en de algemene winst- en verliesrekening van de Regie;

3. Les bilans et les comptes des profits et pertes particuliers des ateliers de la Régie disposant de 25 000 francs et plus de capital immobilisé en machines et outils.

3. De balansen en de winst- en verliesrekeningen van elk der werkplaatsen van de Regie, waarin aan machines en werktuigen, een kapitaal van 25 000 frank of meer is geïnvesteerd.

Il est donné acte de cette communication au Vice-Premier ministre et ministre de la Justice et des Classes moyennes.

Van deze mededeling wordt aan de Vice-Eerste minister en minister van Justitie en Middenstand akte gegeven.

HULDE TER NAGEDACHTENIS
AAN DE HEER GEORGES SPROCKEELS, SENATOR

HOMMAGE A LA MEMOIRE
DE M. GEORGES SPROCKEELS, SENATEUR

De Voorzitter staat op en richt zich in volgende bewoordingen tot de staande vergadering. — Dames en heren, Georges Sprockeels is niet meer.

De man wiens loopbaan volledig in dienst stond van de gemeenschap, werd tenslotte geveld door de ziekte die zijn gezondheid reeds maandenlang ondermijnde.

In 1965 werd Georges Sprockeels verkozen tot kamerlid nadat hij in datzelfde jaar gemeenteraadslid en meteen al eerste schepen van de stad Leuven was geworden, bevoegd voor Openbare

Werken, Middenstand en Leefmilieu. Dat mandaat bekleedde hij gedurende vijf jaar, van 1965 tot 1970, en later opnieuw gedurende elf jaar, van 1977 tot 1988.

Hij had oog voor het essentiële en was van mening dat in zijn arrondissement voorrang moest worden gegeven aan het scheppen van banen voor de jeugd.

De welvaart van zijn stad lag hem nauw aan het hart. Hij vond dat haar grootste troeven — met name de geografische ligging en de aanwezigheid van de universiteit — niet altijd werden uitgespeeld zoals het hoorde vanuit het oogpunt van de economische expansie van de streek. In zijn ogen diende Leuven het industrieel en commercieel centrum van Vlaams Brabant te zijn en de plaats op te eisen die het van oudsher bekleedde, tot hertog Jan besloot zijn hof naar Brussel over te brengen.

Senator Sprockeels pleitte niet alleen voor de aanleg van een industriezone aan de rand van de stad, maar ook voor de bouw van een ruime evenementenhal die wijd open zou staan voor de pers.

In de Kamer, waarin hij gedurende tweeëntwintig jaar zitting had, had hij de reputatie een rustig man te zijn, die nooit pogingen deed zich op de voorgrond te plaatsen. Maar hij nam met een opmerkelijke kennis van de dossiers het woord bij de bespreking van de Rijksmiddelenbegroting en het algemeen regeringsbeleid.

Hij verkoos een discrete, maar efficiënte aanpak boven grote redevoreringen. Onder zijn gesprekspartners in het Parlement zullen weinigen vermoed hebben dat deze steeds alerte senator — die altijd gekleed ging in een vormelijk pak, alleen opgefleurd met een vlinderdas die hij elke dag droeg — toen hij nauwelijks zijn adolescentie was ontgroeid, een van de jongste gewapende verzetslui van ons land is geweest, en dat hij gewapenderhand heeft meegewerkt aan de bevrijding ervan.

Hij kreeg te weinig tijd om in de Senaat zijn talent ten volle aan bod te laten komen. Gedenkwaardig waren nochtans de betogen die hij in dit halfroond hield tijdens de debatten over de hervorming van onze instellingen en over de bevoegdheden van het Arbitragehof.

Aan mevrouw Sprockeels en aan zijn kinderen, die zo zwaar worden beproefd, geeft de Senaat blijk van zijn diepste medeleven.

De Voorzitter. — Het woord is aan minister André Geens.

De heer A. Geens, minister van Ontwikkelingssamenwerking. — Mijnheer de Voorzitter, namens de regering sluit ik mij aan bij de huldetoespraak die u heeft gehouden ter nagedachtenis aan de heer Sprockeels. Op een moment als dit, betekenen woorden weinig en past het enige ogenblikken van stilte en bezinning in acht te nemen over de relativiteit van sommige zaken waarmee wij bezig zijn en over de waarde van vriendschap en collegialiteit.

De regering betuigt haar rouwbeklag aan de PVV-fractie en aan de familie van de overledene. *(De vergadering neemt enkele ogenblikken stilte in acht.)*

ONTWERP VAN WET HOUDENDE GOEDKEURING VAN DE VOLGENDE INTERNATIONALE AKTEN:

1. VIERDE EEG-ACS OVEREENKOMST, FINANCIËEL PROTOCOL, NEGEN PROTOCOLLEN, SLOTAKTE EN BIJLAGEN I TOT EN MET LXXVIII, PROCES-VERBAAL VAN ONDERTEKENING EN BIJLAGEN I TOT EN MET VIII, ONDERTEKEND TE LOMÉ OP 15 DECEMBER 1989;
2. a) INTERN AKKOORD BETREFFENDE DE FINANCIËRING EN HET BEHEER VAN DE COMMUNAUTAIRE STEUN;
- b) INTERN AKKOORD BETREFFENDE DE MAATREGELEN EN PROCEDURES, NODIG VOOR DE TOEPASSING VAN DE VIERDE ACS-EEG-OVEREENKOMST,

ONDERTEKEND TE BRUSSEL OP 16 JULI 1990

Beraadslaging en stemming over het enig artikel

PROJET DE LOI PORTANT APPROBATION DES ACTES INTERNATIONAUX SUIVANTS:

1. QUATRIÈME CONVENTION CEE-ACP, PROTOCOLE FINANCIER, NEUF PROTOCOLES, ACTE FINAL ET ANNEXES I A LXXVIII, PROCES-VERBAL DE SIGNATURE ET ANNEXES I A VIII, SIGNÉS A LOMÉ LE 15 DECEMBRE 1989;
2. a) ACCORD INTERNE RELATIF AU FINANCEMENT ET A LA GESTION DES AIDES DE LA COMMUNAUTÉ;
- b) ACCORD INTERNE RELATIF AUX MESURES A PRENDRE ET AUX PROCEDURES A SUIVRE POUR L'APPLICATION DE LA QUATRIÈME CONVENTION ACP-CEE,

SIGNÉS A BRUXELLES LE 16 JUILLET 1990

Discussion et vote de l'article unique

De Voorzitter. — Wij vatten de bespreking aan van het ontwerp van wet houdende goedkeuring van internationale akten.

Nous abordons l'examen du projet de loi portant approbation d'actes internationaux.

De algemene beraadslaging is geopend.

La discussion générale est ouverte.

Het woord is aan de rapporteur.

De heer Bockstal, rapporteur. — Mijnheer de Voorzitter, de commissie voor Ontwikkelingssamenwerking heeft de Conventie van Lomé IV, gesloten tussen de ACS-landen en de EG-landen, op 17 april besproken.

Voor het gehele verslag verwijs ik naar de geschreven tekst. Nochtans wens ik, gezien het belang van deze conventie voor de derde wereldlanden, enkele belangrijke punten onder uw aandacht te brengen.

Wat betreft de uiteenzetting van de minister van Buitenlandse Zaken, stippen wij aan dat de vierde ACS-EG-Overeenkomst ondertekend werd op 15 december 1989. Deze overeenkomst bevestigt de beschikkingen van de voorgaande maar stevent af op nieuwe prioriteiten die het gevolg zijn van de evolutie in de derde wereld.

Er dient eerst en vooral te worden opgemerkt dat de doelstelling inzake de eerbiediging van de rechten van de mens, in tegenstelling tot Lomé III, veel sterker wordt benadrukt. Dit verheugt de democraten.

De nieuwe bepalingen inzake de bescherming van het milieu en de natuurlijke rijkdommen, betekenen een vooruitgang ten opzichte van de vorige overeenkomst.

Deze bepalingen voorzien in een preventieve aanpak, een verbod op de in- en uitvoer van gevaarlijke en radioactieve afvalstoffen en de invoering van een overlegprocedure inzake grote ecologische risico's.

Meer aandacht wordt ook besteed aan de landbouwsamenwerking, de continuïteit van de voedselvoorziening en de plattelandsontwikkeling. Vooral in de Afrikaanse landen kan dit niet voldoende worden ondersteund.

Eveneens is er een versterking van de rol van de industriële ontwikkeling met een actieve bijdrage van de privé-sector. De nadruk wordt gelegd op het dienstenverkeer en de ontwikkeling ervan, met bijzondere aandacht voor het vervoer, de communicatie en de informatica.

Wat de instrumenten van de samenwerking betreft, bevestigt Lomé IV de verworvenheden op het gebied van de commerciële samenwerking en brengt over de hele lijn wezenlijke verbeteringen aan.

Het Stabex-systeem is vernieuwd en versterkt en het systeem van «terugstortingen» is afgeschaft. Het Sysmin-systeem — het systeem voor de ertsen — werd overzichtelijker gemaakt. Uranium en goud staan nu ook op de productenlijst.

Het totaal van de financiële middelen werd verhoogd van 8,5 miljard ecu tot 12 miljard ecu, wat een vermeerdering betekent van 40 pct.

Deze overeenkomst werd gesloten voor een periode van tien jaar met een clause voor een eventuele herziening van de financiële middelen na vijf jaar. Dit verzekert de continuïteit van de samenwerking, wat de ACS-landen verplicht een visie op langere termijn te ontwikkelen.

De minister van Ontwikkelingssamenwerking gaf ook nog aanvullend commentaar. Hij vestigde er de aandacht op dat het verdrag voor België een uitgave van 18,845 miljard gespreid over vijf jaar betekent. Dit stemt overeen met 3,90 pct. van het totale bedrag van het verdrag.

Verder merkte de minister op dat Lomé IV is uitgebreid tot enkele landen die er voordien niet bij waren, namelijk de Dominicaanse Republiek, Haïti en Namibië. Alles samen gaat het nu om 69 landen.

De bespreking draaide vooral rond de opmerkelijke vraag van de minister of de handelsmogelijkheden van de ontwikkelingslanden met de industriële landen niet moeten worden uitgebreid. Heel wat ontwikkelingslanden zouden immers meer baat hebben bij een ietwat grotere opening in de Europese markt dan met de giften van de Lomé-overeenkomst.

Het komt als contraproductief en tevens schijnheilig over een liberaal economisch beleid op te leggen aan landen die wij tot onze markten niet toelaten. In Lomé IV wordt de mogelijkheid voor productenafzet maar weinig verruimd. Het bedrag wordt wel verhoogd, maar ook dit moet worden gerelativeerd.

Tijdens de bespreking merkte een lid op dat niet alleen het Parlement, maar ook de Raden dit verdrag moeten goedkeuren. Tot nu toe zijn deze verdragen door de Raden niet goedgekeurd.

Een ander lid vroeg of België eigenlijk geen geld haalt uit de Lomé-Overeenkomst. Deze vraag zou echter niet mogen worden gesteld, aangezien de Lomé-Overeenkomst de armste landen onder de arme landen betreft. De vraag is echter niet ongegrond. De industriële landen halen uit de overeenkomst een boni, de arme een mali. Het geld dat er heen gaat is van de overheid en dat wat terugvloeit, komt bij de privé-sector terecht.

De Belgische bedrijven kapen een redelijk deel weg, maar het zijn wel bijna altijd dezelfde.

De schuldenproblematiek wordt in de overeenkomst niet inhoudelijk, maar alleen procedureel behandeld.

België stuurt in dit verband aan op een Europese Delcredere-dienst. Dit stuit op grote weerstand van de grote Europese Staten.

De minister van Ontwikkelingssamenwerking verduidelijkt dat er met betrekking tot de terugvloei cijfers bestaan. Die wijzen uit dat de terugvloei inderdaad de giften overtreft.

In feite is artikel 75 een doekje voor het bloeden. Het is de internationale handel die regeert.

De Stabex-middelen worden sterk verhoogd. Waartoe dient dit echter, indien met de nu beschikbare middelen aan niet meer dan een zesde van de aanvragen kan worden voldaan.

Bovendien gebeurt de vrijmaking zeer traag wegens de zware bilaterale procedure.

De middelen van Lomé II zijn nog steeds niet uitgeput. De middelen van Lomé III zijn zelfs nog niet eens voor de helft opgebruikt.

Tot slot nog een kleine correctie van het verslag. De eerste zin van de eerste alinea op bladzijde 7 moet in de Nederlandse tekst als volgt worden gelezen: «Het duurt lang vooraleer de beschikbare middelen worden aangewend.»

Het enig artikel werd door de twaalf aanwezige leden eenparig aangenomen. (Applaus.)

De Voorzitter. — Het woord is aan mevrouw Aelvoet.

Mevrouw Aelvoet. — Mijnheer de Voorzitter, eerst en vooral dank ik de rapporteur voor zijn bondig verslag. Ik stel met blijdschap vast dat hij een correctie voorstelt aan de tekst bovenaan bladzijde 7, die nu inderdaad weinig betekenis heeft.

Ik wil er nog aan toevoegen dat de «beschikbare middelen» waarover hier wordt gesproken, slaat op de middelen van het Europees Ontwikkelingsfonds. Dat is iets totaal anders dan de Stabex-middelen die juist daarvoor worden vermeld. Wij hebben in de commissie de tekst van het verslag niet kunnen lezen. Opdat het onderscheid duidelijk zou zijn voor degenen die achteraf het verslag raadplegen hadden wij graag vermeld gezien, dat het bovenaan bladzijde 7 gaat over de middelen van het Europees Ontwikkelingsfonds.

Daar het ontwerp wordt besproken anderhalf jaar nadat in Lomé de overeenkomst van Lomé IV werd ondertekend, is er momenteel weinig politieke belangstelling voor dit onderwerp. In de commissie voor de Ontwikkelingssamenwerking hebben wij reeds vele maanden geleden over de overeenkomst van Lomé IV gesprekken gevoerd. De officiële goedkeuring door het Parlement komt toch wel rijkelijk laat. Ik weet wel dat dit het gevolg is van het feit dat de interne akkoorden veel later werden ondertekend namelijk in juli 1990. Toch zou de goedkeuring van dergelijke overeenkomsten in elk geval sneller moeten gebeuren.

Over de overeenkomst van Lomé IV zelf wil ik vier punten naar voren brengen die trouwens reeds gedeeltelijk in de commissie aan bod zijn gekomen.

In vergelijking met het volume middelen dat werd vrij gemaakt in het kader van de opeenvolgende overeenkomsten van Lomé blijken de effecten op het terrein slechts zeer beperkt te zijn. In de periode 1980-1988 moesten drieëntwintig Afrikaanse landen voorwaardelijke akkoorden met het IMF afsluiten om bijkomende kredieten te krijgen. Vijftien andere landen zijn er sterk op achteruitgegaan wat hun schuldenlast betreft. De politieke effecten van de structurele aanpassingsmaatregelen die in het kader van de Wereldbank en het IMF zijn uitgewerkt, zijn op zijn minst gezegd zeer betwistbaar en eigenlijk mogen zij zeker voor Afrika ronduit negatief worden genoemd. De resultaten van de overeenkomsten van Lomé bieden geen compensatie voor de achteruitgang die zich in Afrika op verschillende vlakken voltrekt.

De programma's van structurele aanpassingsmaatregelen lijken mij belangrijk in het kader van Lomé IV omdat daarin voor de eerste keer financiële middelen ter beschikking worden gesteld voor de financiering van onderdelen van structurele aanpassingsmaatregelen. Toch moet hierbij worden benadrukt dat die programma's voor structurele aanpassingen een pakket van maatregelen bevatten die als liberaal dienen te worden omschreven.

Markten van derde-wereldlanden moeten immers worden opengesteld voor de afzet van de geïndustrialiseerde landen, zoniet krijgen zij geen nieuwe kredieten meer. Tegelijkertijd worden die landen verplicht om zwaar te schrappen in hun budgetten, wat in de praktijk neerkomt op besnoeiingen in de sociale en de medische sector wat op een aantal plaatsen wel eens aanleiding geeft tot voedselrellen en op andere plaatsen, hoewel minder spectaculair, maar toch even reëel, tot een achteruitgang van de gezondheidssituatie van de modale Afrikaan.

Bij deze besnoeiingsprogramma's vergeleken, waren de maatregelen van het Sint-Annaplan gewoon peanuts.

Het enige positieve van die aanpassingsmaatregelen is, al naar gelang men dat inschat natuurlijk, de betere verhouding tussen de betalingsbalans van een aantal van die landen en het bruto nationaal produkt. Die betere verhouding heeft alles te maken met het voldoende vlot krijgen van de betalingsbalans zodat er voldoende buitenlandse schuld kan worden afgelost. Heel wat andere economische indicatoren die ook zeer belangrijk zijn, zijn er in dezelfde periode ten gevolge van de structurele aanpassingsmaatregelen echter op achteruitgegaan.

Ik verwijs in dit verband naar de verhouding tussen het bruto nationaal produkt en de investeringen enerzijds en met het budgettaire deficit anderzijds en ook naar de achteruitgang van het verbruik van de huishoudens, wat toch een belangrijk aspect is rekening houdend met de sociaal-economische realiteit in Afrika. Niet voor niets heeft de Economische Commissie voor Afrika van de Verenigde Naties vooral naar het einde van 1989 toe gepleit voor een ander beleid.

Volgens die commissie is er dringend nood aan alternatieve oplossingen voor structurele aanpassingsprogramma's. Zij is immers van mening dat de huidige aanpassingsprogramma's eerder bijdragen tot de achteruitgang dan wel tot de ontwikkeling van een aantal Afrikaanse landen.

Ik dank de minister voor de openhartigheid waarmee hij in de commissie verklaard heeft, zoals wij overigens in het verslag hebben kunnen lezen, dat het nogal contraproductief en schijnheilig overkomt een liberaal economisch beleid op te leggen aan landen die we niet tot onze markten toelaten. Met het Lomé IV-akkoord wordt de produktenafzet maar weinig verruimd. Het bedrag wordt weliswaar verhoogd, maar ook dit moet worden gerelativeerd.

Dat is voor mij precies de kern van de zaak. Door de structurele aanpassingsprogramma's leggen wij dus een liberale economische politiek op aan de ACS-landen, terwijl de zeer machtige economische Europese Gemeenschap haar markt blijft afsluiten voor de produkten van diezelfde landen. Een paar concrete voorbeelden bewijzen dit. In de Lomé IV-overeenkomst worden er bijzonder weinig toegevingen gedaan aan de ACS-landen. De enige punten die ik in de gespecialiseerde literatuur terugvind zijn de verhoging van de importquota's en de uiterst geringe tariefreducties voor een aantal produkten die reeds een preferentiële behandeling kenden.

Er zijn ook veertig nieuwe landbouwprodukten toegevoegd aan de lijst van produkten die reeds een geprivilegeerde toegang tot de Europese markt hadden, maar het gaat dan om bespottelijk kleine hoeveelheden. Een voorbeeld: van gepelde rijst mag 3 000 ton worden ingevoerd. Aldus wordt het impact van de overeenkomst tot bijna niets herleid. Dat moet in alle scherpheid worden aangeklaagd bij deze nieuwe Lomé-overeenkomst. De eerste overeenkomst van Lomé dwong aanvankelijk internationaal groot respect af omdat beide partijen eindelijk iets te geven en iets te krijgen hadden. Als men nu vaststelt hoe beperkt de afzetmogelijkheden van de ACS-landen in de Europese Gemeenschap blijven, dan schiet er van het geven en nemen toch wel erg weinig over. Dat wordt scherp geïllustreerd met een globaal macro-economisch cijfer: bij de start van de eerste overeenkomst van Lomé in 1975 vormde de import van de ACS-landen 8 pct. van de totale Europese invoer. In 1987 is dat teruggelopen tot 3,8 pct.

Een andere hinderpaal voor de toegang van de ACS-produkten tot de Europese markt zijn de strenge regels aangaande de oorsprong van die produkten. 45 pct. van de toegevoegde waarde moet gerealiseerd zijn in een ontwikkelingsland. De landen in kwestie hebben reeds in alle toonaarden deze belemmering van hun afzetmogelijkheden aangeklaagd, echter zonder resultaat.

Een volgend element van ontoegankelijkheid is de bijzondere beschermingsclausule waardoor EG-landen de invoer van bepaalde produkten kunnen stopzetten als «wezenlijke belangen» worden geschaad. Ook dat is een barrière van formaat.

Tenslotte zijn de ACS-landen ook uitermate bevreesd voor de gevolgen van de eenheidsmarkt van het Europa na 1 januari 1993. Er is geen enkele garantie dat er rekening zal worden gehouden met mogelijke negatieve effecten voor de ACS-landen. Zij hebben alleen kunnen bedingen dat zij in dat geval worden geraadpleegd. Iedereen weet wat dergelijke consultaties waard zijn.

Tot zover het grote probleem van de toegang tot de Europese markt. Ik blijf dan nog even stilstaan bij drie andere punten, in de eerste plaats bij het Stabex-systeem. Het Stabex-systeem is er ongetwijfeld gekomen op uitdrukkelijke vraag van de ACS-landen zelf, als een mogelijkheid om een grotere stabiliteit te verwerven in hun inkomsten uit de export van grondstoffen. Een oude kwaal in dit verband is dat er nooit voldoende geldmiddelen waren ten opzichte van de regels die nochtans waren overeengekomen in de Lomé-conventie. Zelfs in die gevallen, waar voor honderd procent beantwoord werd aan de vastgelegde criteria, waren er nooit voldoende middelen om in te gaan op de vragen. Dat was nog het geval bij de laatste nochtans niet onaanzienlijke verhoging in het Stabex-systeem.

Het systeem heeft een aantal neveneffecten, waaraan naar mijn gevoel in de toekomst meer moet worden gewerkt. Een belangrijk neveneffect is dat het geld vaak wordt gebruikt als een element van de begroting van het land in kwestie en dat het niet doorvloeit naar de producent, die de eigenlijke acteur in het proces is.

Ten tweede gebeurt het vaak dat, als er geld wordt doorgestort, eerder de bemiddelaars, de multinationale ondernemingen en andere tussenschakels, het geld opstrijken in plaats van de boer die op die manier wordt ontmoedigd.

Mijnheer de minister, in welke mate werden deze negatieve kanten van het Stabex-systeem besproken? Werden er voorstellen geformuleerd die enige kans op uitweg bieden in verband met de verbetering van de aanwending van de middelen?

Ten derde, is het Stabex-systeem een tweesnijdend zwaard? Het systeem biedt het voordeel dat de grondstoffen via dit systeem verder kunnen worden geproduceerd en geleverd aan enigszins beveiligde prijzen, maar het is tegelijkertijd een bevestiging van de rol die dezelfde landen spelen als goedkope grondstoffenleverancier. Zolang zij die rol spelen blijven zij de zwakste partij. Het is toch slechts het volledig afgewerkte produkt dat de grootste winstmarges levert en dat de meeste kansen biedt om op de wereldmarkt een andere rol te spelen dan alleen de afhankelijke rol van grondstoffenleverancier, die dan nog voortdurend wordt bedreigd door substitutie van andere materialen. Voor die diversificatie bevat het Stabex-systeem wel een aantal maatregelen, maar in de praktijk komt daarvan bijzonder weinig terecht. In welke mate werd dit punt hard gemaakt tijdens de jongste onderhandelingen?

De heer Bockstal heeft ook reeds het punt van de inertie in de uitvoering aangesneden. Mijnheer de minister, ik herinner mij nog dat u daarop in de commissie geantwoord heeft dat een van de grote problemen hieromtrent de procedures zelf zijn. Zowel de verantwoordelijkheid van de Europese Gemeenschap als de verantwoordelijkheid van de overheden van de betrokken ACS-landen zijn hierbij in het geding. Werd dit punt op het politieke vlak gethematiseerd en werden er voorstellen geformuleerd om de procedures te vereenvoudigen en te versnellen?

Om te eindigen blijf ik nog even stilstaan bij de maatregelen in verband met de bescherming van het leefmilieu. Deze Conventie van Lomé gaat in dat opzicht immers duidelijk verder dan de voorgaande. Op dit punt is er dus een verbetering, hoewel er een aantal bedenkingen moeten worden gemaakt.

Een eerste bedenking betreft de milieu-effectenrapporten. De milieu-effectenrapporten zullen vooral gekoppeld worden aan zeer grote infrastructuurprojecten waarvan men verwacht dat zij een negatieve weerslag kunnen hebben op het leefmilieu. Wij vragen ons af in welke mate een negatief milieu-effectenrapport invloed heeft op het al dan niet laten realiseren van een bepaald project. Onze ervaring, ook in België, leert dat men milieu-effectenrapporten laat maken waarin een mooie lijst van negatieve punten verschijnt — naargelang van het onderwerp kan die lijst zelfs langer zijn dan de lijst van de positieve punten, denk aan de TGV — maar uiteindelijk wordt het project dan toch verwezenlijkt. Daarom wil ik graag vernemen of hierover preciseringen bestaan. Wordt het project opgegeven wanneer de milieu-effectenrapporten uitgesproken negatief zijn?

De minister van Buitenlandse Zaken heeft in de commissie gezegd dat een belangrijk punt in de Conventie van Lomé IV het verbod is om vanuit de Europese Gemeenschap radioactief en giftig afval te exporteren naar de ACS-landen. Wijzelf hebben voor dit punt jarenlang geijverd, zowel toen de besprekingen op het vlak van de UNEP nog aan de gang waren, als op het ogenblik dat mevrouw Smet het eigen koninklijk besluit van België uitwerkte in juni 1987.

Ik ben gelukkig met het feit dat dit uiteindelijk in de tekst van de Conventie terecht gekomen is, maar de hamvraag is of er effectieve controle zal zijn op het naleven van die bepalingen. Wat dit betreft, vraag ik aan de minister welke maatregelen er zullen worden genomen om de uitvoering van dit niet-onbelangrijke aspect van de Lomé IV-Conventie te controleren. (Applaus.)

De Voorzitter. — Het woord is aan minister André Geens.

De heer A. Geens, minister van Ontwikkelingssamenwerking. — Mijnheer de Voorzitter, eerst en vooral dank ik de rapporteur voor zijn uitstekend verslag en voor de commentaren. Ik heb hieraan niets toe te voegen. Zowel de rapporteur als mevrouw Aelvoet hebben mij uitgebreid geciteerd. Ook hiervoor dank ik hen.

In de commissie heb ik mijn mening eerlijk geuit. Op het ogenblik is op enkele honderden meters hiervandaan, in het kader van de halfjaarlijkse evaluatie, een conferentie aan de gang tussen de ministers van de ACS-landen en de ministers van de Europese Gemeenschap. Eens te meer hebben wij moeten vaststellen dat sommige elementen, die door deze landen naar voren worden gebracht, door ons vrij stiefmoederlijk worden bekeken.

Mevrouw Aelvoet, het is zoals u zegt, inderdaad geen overeenkomst tussen gelijken, maar duidelijk een overeenkomst van meerderen en minderen, van degenen die geven en degenen die krijgen. Vanmorgen nog heeft de woordvoerder van de ACS-landen, toevallig is hij een Rwandeer, erop gewezen dat in de structurele aanpassingsprogramma's, de kapitaalsstroom omgekeerd is. Hij gaat niet van de Westerse landen naar de ontwikkelingslanden, maar precies in de omgekeerde richting.

Daardoor ontstaat de indruk dat de structurele aanpassingsprogramma's vaak precies werden omschreven om het de financiers mogelijk te maken hun geld te recupereren. Wanneer men dat soort uitspraken hoort, moet men toch even slikken en zich afvragen waar men eigenlijk mee bezig is. Dan zou er een grondig debat moeten worden gevoerd over wat ontwikkelingspolitiek eigenlijk is en welke rol wij daarin kunnen spelen op alle vlakken, zowel in de Wereldbank, waarin wij ook vertegenwoordigd zijn, als in het IMF, als in alle internationale organisaties waartoe wij behoren.

Dan moeten wij ons toch ook afvragen hoelang wij met zijn allen — en ik verwijt niemand iets — nog naar de tribune kunnen lopen om te pleiten voor ernstige bijdragen in het geval van een ramp zoals in Bangladesh, een drama zoals dat van de Koerden, een drama zoals in Afrika, waarvoor de actie « Afrika sterft » is opgezet. Dit alles zijn echter gevolgen, geen oorzaken. Als wij in de toekomst deze gevolgen willen verhinderen, dan moeten wij ons precies veel meer en veel vaker bezighouden met de structurele basisproblemen in de ontwikkelingslanden, eerder dan met de effecten.

Mevrouw Aelvoet, ik ben het volkomen met u eens wanneer u zegt dat de kwalitatief aantoonbare effecten van de structurele aanpassingsprogramma's beperkt zijn. Ik voeg daaraan echter onmiddellijk toe dat het aantal landen waarin de structurele aanpassingsprogramma's consequent gedurende een langere periode werden gevolgd, ook zeer beperkt is. Men geeft het vlug op, mede door een aantal elementen die u terecht hebt aangehaald, namelijk de interne politieke gevolgen. Deze gevolgen zijn natuurlijk soms zeer hard en moeilijk te slikken voor de betrokken regeringen.

Ik heb geen antwoord op uw vaststellingen en vragen in verband met de rest van de structurele aanpassingspolitiek, want uw analyse is juist. Ik heb er reeds herhaaldelijk op gewezen dat de Europese Gemeenschap in de Conventie van Lomé een post heeft ingeschreven die het mogelijk maakt een bijdrage te leveren om de sociale gevolgen van de structurele aanpassingsprogramma's wat bij te sturen. De middelen die daartoe zijn uitgetrokken, zijn te beperkt, maar het is wel een element van vooruitgang.

Eigenlijk moet men de Conventie van Lomé beoordelen op de punten waarop vooruitgang is geboekt. Men kan immers niet loochenen dat er inderdaad vooruitgang is. Die gaat te traag, is te bekrompen en te beperkt, daarmee ben ik het volkomen eens, maar koinen tot een akkoord tussen de twaalf landen van Europa over de uitbreiding van de handel en van de invoer van landbouwprodukten is niet zo evident, vooral niet met de nieuwe landen zoals Spanje, Portugal en Griekenland. Ik hoef u er niet op te wijzen dat deze landen het meest worden geraakt door dit soort bijkomende importmogelijkheden, hoewel ik denk dat de Europese markt meer dan groot genoeg is om dit op te vangen. Ook dat vergt echter een andere discussie.

U spreekt over de handel. In de commissie heb ik er reeds op gewezen dat ook ik meen dat wat men heeft gedaan, veel te beperkt is, maar wel het maximum dat men kon bereiken. Wel werd afgesproken dat er over de effecten van 1992 ernstig zal worden gesproken, indien men kan aantonen dat zij negatief zijn. Ik geef eerlijk toe dat ik behoor tot degenen die geloven dat 1992 voor

de ontwikkelingslanden eerder positief dan negatief zal zijn; als blijkt dat ik mij vergis, zal ik later mijn ongelijk ruitelijk toegeven. Immers, nu zijn er nog twaalf markten, en in 1992 zal er nog slechts één markt zijn.

Mevrouw Aelvoet, u kent de moeilijkheden van Stabex; ze zijn zo oud als Stabex zelf. Een systeem van stabilisering van de prijzen functioneerde in het verleden trouwens zelden. Met de talrijke conglomeraten en lobby's is het bijzonder moeilijk een stabilisering van de prijzen te organiseren op internationale schaal.

Een overeenkomst tussen Europa en 69 landen brengt grote problemen met zich, want er moet een verdeling gebeuren en interne afspraken worden gemaakt. Om met overleg tot overeenkomsten te komen, hebben de ACS-landen heel wat vergadertijd nodig. Dit is geen verwijt. U weet heel goed, mevrouw, dat in sommige van die 69 landen, het gemiddeld jaarinkomen 150 dollar bedraagt en in andere 2 000 dollar. Ook de graad van ontwikkeling van de bevolking van deze landen verschilt enorm.

Er zijn voor Stabex niet voldoende financiële middelen. Een verhoging van 900 miljoen ecu naar 1 500 miljoen ecu is niet gering, maar het bedrag blijft onvoldoende. Dat de uitvoering van alle programma's zo traag verloopt, heeft rechtstreeks te maken met het feit dat men in kredieten heeft voorzien per land. Het ene land slaagt er in de onderhandelingen met de Europese Gemeenschap correct te voeren en aldus hun programma's uit te voeren, andere landen lukt dit niet. Dat een gedeelte van de Lomé II-Conventionie nog steeds niet is uitgevoerd, is niet de schuld van het Europees Ontwikkelingsfonds; dat heeft veel meer te maken met de politieke toestand in de derde wereldlanden.

Mevrouw Aelvoet, u wees op het milieu en de MER. U weet wellicht dat men in het begin de bewijslast bij de ontwikkelingslanden zelf wilde leggen. Men ging er van uit dat de ontwikkelingslanden de import dienden te verbieden. Dank zij ons toedoen werd deze bewijslast omgekeerd in de andere richting, dat wil zeggen de export verbieden vanuit de Europese landen naar de ontwikkelingslanden. Volgens de Europese Gemeenschap moet hetzelfde exportverbod worden opgelegd voor de andere landen buiten Europa. Dat is ook logisch.

U vroeg wat de afdwingbaarheid is van de MER-rapporten. U weet net zo goed als ik dat dit een moeilijke vraag is. De afdwingbaarheid ligt immers op het vlak van het aanvaarden van de projecten in het kader van het Europees Ontwikkelingsfonds.

Wanneer er een negatief milieuraapport is dat wordt besproken bij de behandeling van het project in het Europees Ontwikkelingsfonds, dan kan het project op basis daarvan worden afgewezen. Ik durf u evenwel niet te garanderen dat dit zal gebeuren, vermits er geen garanties zijn. Wij kunnen enkel hopen dat men deze zaken *au sérieux* neemt. Ik hoop dat wij in de toekomst in het kader van Europa op het vlak van de ontwikkelings-samenwerking nog een grote vooruitgang zullen maken.

Mevrouw Aelvoet, u pleitte tevens voor een ander beleid, vooral voor Afrika. Alleen een structurele aanpak waarbij iedereen dezelfde convergerende politiek voert, kan enig soelaas bieden.

Na dertig jaar ontwikkelingssamenwerking zou iedereen moeten beseffen dat voortgaan op de weg die wij al zoveel jaar bewandelen geen zin heeft. Het opzetten van een project hier door land A en daar door land B of het opzetten van een fabriekje in land X en een ander in land Y vormen niet de oplossing van het probleem. Alleen samenspraak met deze landen kan tot een oplossing leiden.

Het is hoog tijd dat men zich over de essentie van deze politiek bezint, namelijk over de structurele aanpassingsprogramma's over de politiek van de Wereldbank en het IMF, over de geldstroom en de schuldenlast die op deze landen weegt en over de politieke eisen en voorwaarden om steun te verlenen. Dat moet leiden tot de ontwikkeling van die bevolkingen en dat is uiteindelijk de bedoeling, niet alleen van deze overeenkomst, maar ook van elke politiek van ontwikkelingssamenwerking.

Ik dank in ieder geval de leden die dit akkoord zeer snel hebben besproken. Ik betreurt het ook dat dit zo laat gebeurt en hoop dat het ontwerp zeer snel aan de Kamer zal worden overgezonden.

Ik zou niet graag hebben dat de overeenkomst niet in werking kan treden omdat het ontwerp niet is goedgekeurd in de Kamer en de Senaat van ons land. Daarenboven moet de conventie ook worden goedgekeurd in de Raden. Mijn collega van Buitenlandse Zaken heeft het ontwerp overgezonden aan de Executieven, maar die hebben nog geen voorstel van decreet ingediend bij hun Raad, zo hebben de voorzitters mij medegedeeld. De goedkeuring door de Raden is immers een noodzakelijke voorwaarde gezien de culturele paragrafen van het akkoord. (*Applaus.*)

De Voorzitter. — Het woord is aan mevrouw Aelvoet.

Mevrouw Aelvoet. — Mijnheer de Voorzitter, ik wil de minister alleen nog vragen of hij de val van de regering verwacht aangezien hij zo aandringt op een snelle behandeling in de Kamer.

De Voorzitter. — Het woord is aan minister André Geens.

De heer A. Geens, minister van Ontwikkelingssamenwerking. — Mijnheer de Voorzitter, dat heeft er niets mee te maken. Ik ben een optimist.

Het gaat erom dat de goedkeuring van deze conventie in beide Kamers moet gebeuren vóór het einde van deze maand teneinde de procedure op Europees vlak niet te vertragen.

De Voorzitter. — Daar niemand meer het woord vraagt in de algemene beraadslaging verklaar ik ze voor gesloten.

Plus personne ne demande la parole dans la discussion générale, je la déclare close.

L'article unique du projet de loi est ainsi rédigé :

Article unique. Les actes internationaux suivants sortiront leur plein et entier effet :

1. Quatrième Convention CEE-ACP, protocole financier, neuf protocoles, acte final en annexes I à LXXVIII, procès-verbal de signature et annexes I à VIII, signés à Lomé le 15 décembre 1989;

2. a) Accord interne relatif au financement et à la gestion des aides de la Communauté;

b) Accord interne relatif aux mesures à prendre et aux procédures à suivre pour l'application de la quatrième Convention ACP-CEE,

signés à Bruxelles le 16 juillet 1990.

Enig artikel. De volgende internationale akten zullen volkomen uitwerking hebben :

1. Vierde EEG-ACS-Overeenkomst, financieel protocol, negen protocollen, slotakte en bijlagen I tot en met LXXVIII, proces-verbaal van ondertekening en bijlagen I tot en met VIII, ondertekend te Lomé op 15 december 1989;

2. a) Intern akkoord betreffende de financiering en het beheer van de communautaire steun;

b) Intern akkoord betreffende de maatregelen en procedures, nodig voor de toepassing van de vierde ACS-EEG-Overeenkomst, ondertekend te Brussel op 16 juli 1990.

— Adopté.

Aangenomen.

De Voorzitter. — We stemmen later over het ontwerp van wet in zijn geheel.

Il sera procédé ultérieurement au vote sur l'ensemble du projet de loi.

ONTWERP VAN WET TOT WIJZIGING VAN DE WET VAN 1 AUGUSTUS 1960 BETREFFENDE HET VERVOER VAN ZAKEN MET MOTORVOERTUIGEN TEGEN VERGOEDING

Algemene beraadslaging en stemming over de artikelen

PROJET DE LOI MODIFIANT LA LOI DU 1er AOUT 1960 RELATIVE AU TRANSPORT REMUNERE DE CHOSSES PAR VEHICULES AUTOMOBILES

Discussion générale et vote des articles

De Voorzitter. — Wij vatten de bespreking aan van het ontwerp van wet tot wijziging van de wet van 1 augustus 1960 betreffende het vervoer van zaken met motorvoertuigen tegen vergoeding.

Nous abordons l'examen du projet de loi modifiant la loi du 1er août 1960 relative au transport rémunéré de choses par véhicules automobiles.

De algemene beraadslaging is geopend.

La discussion générale est ouverte.

Het woord is aan de rapporteur.

De heer De Seranno, rapporteur. — Mijnheer de Voorzitter, mijn mondelinge toelichting zal, zoals het gedrukt verslag, zeer bondig zijn.

Voor het gemotoriseerd goederenvervoer tegen betaling, schrijft de wet van 1 augustus 1960 drie soorten vervoerbewijzen voor, namelijk die voor het vervoer op korte afstand — 75 kilometer —, die voor nationaal vervoer en die voor internationaal vervoer.

Het voorliggend ontwerp van wet, dat reeds in de Kamer van volksvertegenwoordigers is besproken, hergroepeert het aantal types vergunningen van drie naar twee, namelijk vergunningen voor het nationaal vervoer, die dan ook geldig zijn in de Beneluxlanden, en vergunningen voor internationaal vervoer.

Cabotagevergunningen verleend in het kader van de reglementering van de Europese Gemeenschap en die van de Beneluxlanden, kunnen worden gelijkgesteld met nationale vergunningen. Hiervoor moet wel een koninklijk besluit worden uitgevaardigd. Sommige andere buitenlandse vergunningen kunnen als vervoervergunning op Belgisch grondgebied worden aanvaard, mits er een bilateraal akkoord is.

In het ontwerp zijn ook een aantal kleinere wijzigingen van de wet van 1960 opgenomen. Voortaan zullen de vergunninghouders ten minste een bedrijfszetel in België moeten hebben, daar waar vroeger de hoofdzetel hier gevestigd moest zijn. Ook een aantal overgangsbepalingen die in de wet van dertig jaar geleden waren opgenomen, onder andere, met betrekking tot de NMBS, vallen weg. De NMBS zal thans aan dezelfde voorwaarden inzake goederenvervoer moeten voldoen als de andere vervoerders.

De bespreking in de commissie had vooral op deze voorgaande punten betrekking.

De commissie heeft het ontwerp eenparig aangenomen. (*Applaus.*)

De Voorzitter. — Het woord is aan de heer Cools.

De heer Cools. — Mijnheer de Voorzitter, in de periode na de Tweede Wereldoorlog werd het Belgisch goederentransport nooit begunstigd, noch inzake het toekennen van vergunningen noch inzake de reglementering. Discriminerende buitenlandse maatregelen hebben het de Belgische vervoerders steeds moeilijk gemaakt. Het wetsontwerp dat thans ter bespreking ligt, zal mijns inziens opnieuw moeilijkheden meebrengen voor onze Belgische vervoerbedrijven.

Het afschaffen van de P-vergunning of van het vervoerbewijs voor korte afstanden is een stap voorwaarts. De firma's die aan 's lands grenzen gevestigd zijn, zullen aldus niet langer benadeeld zijn door de voorwaarden inzake de 75-kilometerstraal. Tot op heden golden die voorwaarden voor hen maar binnen een straal van 37,5 kilometer.

De invoering van de cabotage, waarbij ook niet in België woonachtige vervoerders tot de nationale vervoermarkt worden toegelaten, is een liberalisering. Wanneer de versoepeling van de markt echter eenzijdig wordt toegepast, voorzie ik ernstige problemen voor de Belgische vervoersector.

Een buitenlands bedrijf moet thans in België enkel nog een zetel hebben en niet langer de hoofdzetel. Het aantal «brievenbusbedrijven» zal de hoogte ingaan. Nu reeds zijn honderden buitenlandse vervoerbedrijven in België gevestigd, terwijl het aantal Belgische vervoerbedrijven in het buitenland om allerlei redenen miniem is.

De gevraagde borgsom van 250 000 frank per wagen is een peul-schil. In Duitsland bedraagt die borgsom meer dan drie miljoen.

Ik vrees dan ook dat een belangrijk aantal cabotagevergunningen in handen zal komen van buitenlandse vestingen. Wanneer bovendien de facturen worden opgemaakt door de buitenlandse hoofdzetel, zal er ook fiscaal voor ons land niets overblijven.

Er zijn in België reeds meer dan 7 000 vervoerbedrijven. Sommigen hebben het zeer moeilijk. Vakkennis is een belangrijk gegeven voor het in stand houden van een bedrijf. Er worden cursussen georganiseerd voor het behalen van een attest van vakbekwaamheid, dat reeds na drie weken wordt uitgereikt. Inhoudelijk zijn de cursussen misschien wel goed. Het is echter onmogelijk in genoemde tijdspanne de materie voldoende uit te diepen en te verwerken. Oppervlakkigheid holt de kwaliteit van de opleiding uit, wat nefaste gevolgen zal hebben in het Europa van morgen.

In Nederland duurt de opleiding drie jaar. Bij ons zijn weinig houders van een attest van vakbekwaamheid bij machte om behoorlijk kostprijzen te berekenen en de meerderheid is onvoldoende voorbereid om de uitdaging van het goederenvervoer, aan te kunnen.

Het is bekend dat een aantal ondernemingen beneden de kostprijs werkt. Voor voertuigen met oplegger zijn prijzen van 6 000 frank per dag zeker niet in verhouding met de kosten. Dit is niet alleen riskant voor de bedrijven zelf die meestal in falen gaan, het is ook nadelig voor andere bedrijven die de werkelijke kost- en vervoerprijzen niet kunnen aanrekenen. Bovendien betekenen te lage prijzen een oneerlijke concurrentie met de spoorwegen.

Een ander punt is de zeer strenge toepassing van de wetgeving in het buitenland en de verplichting om de zeer zware boetes ter plaatse te betalen. Geregeld maken Belgische vervoerders daaromtrent hun beklag.

Mijnheer de minister, met dit wetsontwerp moeten wij streven naar een gecoördineerde en gesynchroniseerde liberalisering zoniet zal er ongetwijfeld een marktverlies zijn voor de Belgische vervoerders. De kwalitatieve eisen moeten zowel op het vlak van de Benelux als op Europees vlak worden bepaald. De basiswetgevingen moeten in de Benelux dezelfde zijn als in Europa. De Belgische vervoerder moet goed gewapend zijn om tegen 1993 op de internationale markt te kunnen concurreren. Cabotage is aan te bevelen, zowel uit economisch als uit ecologisch standpunt. Rit-ten met lege wagens moeten worden beperkt. Maar, dat moet voor iedereen onder gelijke voorwaarden gebeuren. De Nederlandse wetgeving zal alvast dit jaar niet worden aangepast.

Mijnheer de minister, de Stichting Nederlandse Internationale Wegvervoerorganisatie meldde onlangs dat de nieuwe Nederlandse vervoerwetgeving momenteel wordt besproken in de Tweede Kamer en dat naar aanleiding van de vragen van de vervoerdeskundigen uit de verschillende Kamerfracties, op het ministerie van Verkeer en Waterstaat wordt gewerkt aan het eindverslag. Daarna zal het wetsontwerp worden behandeld in de voltallige Kamer. Aangezien de agenda van de Kamer reeds werd opgesteld is het niet te verwachten dat de behandeling van de vervoerwetgeving vóór half mei plaatsvindt. Daarna moet het wetsontwerp nog bij de Eerste Kamer aanhangig worden gemaakt. Gelet op het zomerreces van het Parlement, van eind juni tot eind augustus, zal de behandeling van het ontwerp niet in de eerste helft van 1991 kunnen worden afgerond. De inwerkingtreding kan bijgevolg pas in het najaar worden verwacht. Het is overigens mogelijk dat uit doelmatigheidsoverwegingen de minister van Verkeer en Waterstaat uiteindelijk kiest voor de datum van eind januari 1992.

Hieruit kan worden afgeleid dat de reglementering in België en in Nederland op een zeer uiteenlopend tijdstip van kracht zal worden, om dan nog niet te spreken over de andere EG-partners. Dit mag ons, in het belang van de Belgische vervoerondernemingen, niet onberoerd laten. (Applaus.)

De Voorzitter. — Het woord is aan de heer De Bondt.

De heer De Bondt. — Mijnheer de Voorzitter, ik kon de bespreking van dit ontwerp in de commissie niet meemaken omdat ik die dag aanwezig moest zijn op een zitting van de Raad van Europa. Vandaar dat ik vandaag nog een paar dingen over dit ontwerp wil zeggen. De technische vragen die ik in de commissie had willen stellen, zal ik schriftelijk aan de minister meedelen. Ik zal mij hier beperken tot de grond van de zaak.

Dit ontwerp is belangrijk. Een sector die circa 30 000 personen omvat, werkgevers en werknemers samen, is immers niet te verwaarlozen. Zij die met dit ontwerp te maken zullen hebben, zijn verontrust — en ik gebruik het woord niet lichtzinnig — over de toepassing en vooral over het tijdstip waarop de verschillende bepalingen van dit ontwerp in werking zullen treden. De betrokkenen zijn ten gronde niet gekant tegen de strekking van het ontwerp. Zij beoordelen het zelfs positief en zijn ervan overtuigd dat de vervoermarkt, om rendabel te zijn, in een ruimer Europees kader moet worden geïntegreerd in toepassing van de beginselen van het Verdrag van Rome inzake het vrij verkeer van personen, goederen en diensten. Samen met de heer Cools en andere leden die de zaak kennen, wil ik hier toch de bezorgdheid van de werkgevers en de werknemers van de vervoersector vertolken.

Als het mij gegeven zou zijn dit ontwerp te amenderen, dan zou ik voorstellen artikel 5 dat artikel 6 van de wet van 1 augustus 1960 wijzigt, te veranderen. Als wetgever zou ik veel voorzichtiger zijn in het toestaan van bevoegdheden aan de Koning, meer bepaald wat de uitbreiding tot landen buiten de EG betreft. Landen binnen de EG zijn gebonden aan een strikte controle, aan het verdrag en aan de richtlijnen. Landen buiten de EG daarentegen zijn gebonden door bilaterale overeenkomsten waar wij, als wetgever, niet meer aan te pas komen. Maar daar gaat het mij vandaag niet om. Dat zou overigens een te lange uiteenzetting vergen. Hiermee heb ik natuurlijk niet gezegd dat ik de minister wil beletten een amendement in die zin voor te stellen, al zie ik het niet meteen gebeuren.

Wij gaan ermee akkoord dat dit ontwerp wordt aangenomen in het kader van de Benelux, dat het van kracht wordt op de datum door de Koning te bepalen, zoals we in het laatste artikel van het ontwerp kunnen lezen, op voorwaarde, en nu gebruik ik een slogan, dat de harmonisering de liberalisering voorafgaat. De discussie daaromtrent is natuurlijk zo omvangrijk als de hele vervoersector zelf, want de meningen hierover zijn verdeeld. Ik wil deze uiteenzetting niet vrijblijvend houden. Ik spits ze dan ook toe op de drie Benelux-beschikkingen die in bijlage bij het kamerverslag zijn verschenen.

Gelet op de vereiste: «eerst harmonisering, dan liberalisering», zou ik aan de minister willen vragen of hij na afloop van dit debat een verklaring kan afleggen die erop neerkomt, dat deze wet in België pas in werking zal treden wanneer in de drie Benelux-landen, de voorwaarden, bedongen in de Benelux-beschikkingen toegevoegd aan het kamerverslag, verwezenlijkt zijn en nadat hij daarover met de werkgevers en de werknemers uit de vervoersector overleg heeft gepleegd.

Ik geef de voorkeur aan een drie-partijenoverleg omdat die driehoeksformule ook tot goede resultaten heeft geleid bij de totstandkoming van de Luxemburgse vlag in de koopvaardij. Parlementsleden zijn inderdaad niet de best geplaatste personen om na te gaan of de harmonisering zoals bepaald in de Benelux-beschikkingen, ook technisch is gerealiseerd.

Mijnheer de minister, indien u dat kan garanderen, zal dit ontwerp de goedkeuring wegdragen van alle senatoren en vooral van de mensen uit de sector die op het ogenblik erg verontrust zijn. Ik dank u alleszins voor de welwillendheid waarmee u op mijn suggesties wil ingaan. (Applaus.)

M. le Président. — La parole est à M. Evers.

M. Evers. — Monsieur le Président, j'abonderai dans le même sens que MM. De Bondt et Cools. En effet, je considère que ce projet, qui prévoit une série de mesures en vue d'autoriser le cabotage, c'est-à-dire de permettre aux transporteurs des Etats membres d'effectuer des transports internationaux, dans lesdits Etats, est très important.

Nous attachons manifestement beaucoup d'importance, monsieur le Vice-Premier ministre, à votre déclaration figurant en page 4 du rapport de la Chambre des représentants: «Enfin», dites-vous, «il faut souligner que les Pays-Bas et le grand duché de Luxembourg sont en train d'élaborer des législations comparables qui suppriment toutes les limitations quantitatives. On s'efforce également, en concertation avec les ministres des Transports des deux autres Etats membres du Benelux, de faire entrer les législations en vigueur au même moment, dans les trois pays, de manière à offrir aux transporteurs de ces pays des chances égales sur le marché libéralisé du Benelux.» La formule *harmonisatie voor liberatie* est donc, une fois de plus, d'application.

Par ailleurs, le groupe de travail ministériel des transports du Benelux envisage l'instauration du cabotage total, au sein du Benelux, au 1er octobre 1991. Cependant — M. Cools vient de nous en informer — d'après la NIWO, votre collègue néerlandais penserait plutôt à la date du 1er janvier 1992. Peu importe la date choisie, pourvu qu'une harmonisation totale existe.

Pouvez-vous dès lors me confirmer, monsieur le Vice-Premier ministre, que la loi ne sera mise en vigueur qu'après cette harmonisation totale des règlements applicables dans les trois pays du Benelux? Je ne pense pas seulement aux poids et mesures, à l'ouverture de notre marché, mais aussi à l'établissement des sociétés dans les pays du Benelux.

En effet, nous constatons que plusieurs centaines de sociétés hollandaises sont déjà établies dans notre pays alors que les sociétés belges de transport, au nombre de 7 961, éprouvent de grandes difficultés à s'installer aux Pays-Bas. Il s'impose de remédier à cette inégalité.

Ainsi que M. Cools vient de le rappeler, 30 000 personnes sont occupées dans ce secteur. Par ailleurs, le transport, valeur ajoutée comprise, représente 3 p.c. du produit national brut et le transport routier, 71 p.c. du volume du transport de notre pays. La question est donc d'importance.

Je profite de l'occasion qui m'est donnée aujourd'hui pour évoquer l'allocution que vous avez faite, le 25 janvier dernier, au Salon de l'Utilitaire et au cours de laquelle vous annonciez clairement que l'entrée en vigueur ne se ferait qu'après complète harmonisation dans les trois pays. Pour nous, le vieux principe «tout est dans tout» est essentiel. Il faut dès lors éviter une harmonisation à la carte qui pourrait nous être défavorable.

Permettez-moi de citer un exemple. Nous avons encore tous en mémoire les efforts entrepris, par le gouvernement de Bonn, pour imposer une vignette autoroutière, dans le but évident d'améliorer la compétitivité des transporteurs allemands. Vous vous y êtes opposé, de même que la CEE, à juste titre d'ailleurs. Cette idée a donc été rejetée. Par contre, peu de temps après, le gouvernement allemand a cependant pris une décision favorable au lobby des transporteurs allemands en diminuant sensiblement le montant de la taxe de circulation, influençant ainsi favorablement la position concurrentielle des transporteurs allemands sur le marché international.

Cet exemple illustre la façon dont d'autres pays de la CEE veillent aux intérêts de leurs transporteurs. Or, nous devons — vous en conviendrez — être attentifs à nous présenter tous sur la ligne de départ avec les mêmes chances.

Les craintes des transporteurs belges à l'égard du grand marché unique de 1993 — qu'ils approuvent entièrement — me semblent tout à fait compréhensibles. Selon une étude, on prévoit une augmentation du transport routier de l'ordre de 35 p.c. de 1990 à l'an 2000 et de 70 p.c., de l'an 2000 à 2010. Sur la base de ces prévisions, le secteur est en pleine restructuration. Nos entreprises éprouvent des difficultés évidentes, car elles ne peuvent que très difficilement lutter à armes égales. La dimension européenne leur fait souvent défaut.

Autre chose. On estime que la suppression des formalités frontalières contribuera à rendre plus rentables les activités des transporteurs internationaux et augmentera les transactions commerciales internationales. Il faut savoir que la distance moyenne parcourue annuellement par un camion est d'environ 120 000 kilomètres que l'on supprime ou non les frontières.

Selon le rapport du Conseil central de l'économie, la suppression des frontières, dans l'Europe des Douze, provoquerait une économie de 1 000 milliards de francs pour l'industrie. Je m'interroge vraiment quant à l'origine d'un tel chiffre.

Si, effectivement, les échanges commerciaux internationaux au niveau de «l'Europe des Douze» connaîtront une progression, ce qui me paraît probable, il faut craindre une diminution parallèle des échanges au niveau national. Si vous voulez en tout cas éviter de graves problèmes sociaux après le 1er janvier 1993, il faut à tout prix harmoniser les conditions de concurrence avant de libéraliser le marché. Au sujet de votre projet de cabotage dans le Benelux, il est clair que nous ne pourrions l'approuver qu'après cette harmonisation complète. (*Applaudissements.*)

De Voorzitter. — Het woord is aan de heer Bosmans.

De heer Bosmans. — Mijnheer de Voorzitter, ik kan zeer kort zijn vermits ik het met de vorige sprekers eens ben. Wij zijn van oordeel dat dit een goed ontwerp is, hoewel wij allen over één ding bezorgd blijven.

Wanneer de minister kan verklaren dat hij aandacht zal besteden aan de timing van de harmonisering en de liberalisering, zullen ook wij dit ontwerp goedkeuren. Hiermede sluit ik aan bij de heer De Bondt. Ik wens alleen nog de bevestiging te horen dat de minister ook rekening zal houden met de natuurlijke rem voor de uitvoering in de praktijk, namelijk met de publikatie in het *Belgisch Staatsblad*, teneinde de gelijkzijdigheid en de harmonisering niet in gevaar te brengen. (*Applaus.*)

De Voorzitter. — Het woord is aan Vice-Eerste minister Dehaene.

De heer Dehaene, Vice-Eerste minister en minister van Verkeerswezen en Institutionele Hervormingen. — Mijnheer de Voorzitter, ik dank de leden van de meerderheid en van de oppositie die in dit debat het woord hebben genomen en die dezelfde boodschap hebben gebracht. Ik kan ze meteen geruststellen.

Ons land stond in Europa haast op de barricades voor een Europese cabotage, die er, overeenkomstig het verdrag, al lang had moeten zijn. Ook onze nationale transportsector was sterk vragende partij. Het Europees Gerechtshof heeft de Ministerraad en de Commissie reeds verschillende malen op de vingers getikt, omdat deze aangelegenheid niet snel genoeg vooruit ging. In dat Europees verband vormen de Beneluxlanden, samen met Groot-Brittannië en Denemarken, een voorpost om een veralgemeende Europese cabotage te verdedigen.

Vorig jaar, onder Frans voorzitterschap, bereikten wij een eerste, zij het schuchtere, doorbraak door het regelen van cabotagelicenties in de EG. Het Nederlands voorzitterschap, in de tweede helft van dit jaar, is van plan een nieuwe stimulans te geven aan de cabotage op Europees vlak. Tijdens de gesprekken tussen de ministers van Verkeer van de Beneluxlanden is de idee gegroeid het Europees debat te versnellen door, zoals in Europa reeds vaak is gebeurd, de Beneluxlanden een voorttrekkersrol te laten spelen. Dit zou kunnen door de cabotage op Europees vlak integraal toe te passen. Wij hebben daarvoor een reeks Beneluxbeschikkingen genomen die, zoals de heer De Bondt heeft gezegd, terug te vinden zijn in de bijlagen van het verslag van de Kamer.

In ons land vertoonde de transportsector bij de aanvang enige aarzeling. Wij kunnen echter onmogelijk in de voorste gelederen plaatsnemen en ons opwerpen voor de cabotage in Europa en ons tegelijkertijd verzetten tegen een cabotage op Beneluxvlak omdat zulks ons iets minder zou liggen. Op die manier zouden wij landen zoals Duitsland en Frankrijk, die de hevigste tegenstanders zijn van de Europese cabotage, onrechtstreeks gelijk geven. Ik heb deze Beneluxbeschikking dus mee onderschreven. Ik deed dit met des te meer overtuiging omdat voorafgaand de transportsector van de drie Beneluxlanden — zowel patroons als vakbonden — in Venlo een motie de wereld hadden ingestuurd waarin zij aan de drie Beneluxministers vroegen de cabotage in de Beneluxlanden tot stand te brengen, echter mits een voorafgaande harmonisering.

Ik bevestig wat ik steeds in de Kamer en bij andere gelegenheden in contacten met de betrokken sector publiek en privé heb verklaard, namelijk dat de cabotage op Beneluxvlak pas kan wor-

den toegepast nadat in de drie landen de wetgeving werd geharmoniseerd. De ironie wil — hier moet ik de heer Cools gelijk geven — dat het land dat het meest actief geijverd heeft om de cabotage tot stand te brengen, het land is dat bij de aanpassing van zijn wetgeving aan de harmonisering de grootste vertraging heeft.

Op onze jongste Beneluxvergadering heeft de Luxemburgse minister van Verkeerswezen medegedeeld, dat de nodige wettelijke beschikkingen door het Luxemburgs parlement zijn aanvaard. Ik heb hem op mijn beurt gezegd dat het wetsontwerp in ons land wellicht vóór eind mei goedgekeurd zal zijn. Er moeten weliswaar nog uitvoeringsbesluiten komen, maar ook die zijn bijna klaar. Wij zouden in ons land dus tegen 1 juli 1991 klaar kunnen zijn. Nederland heeft op dat ogenblik medegedeeld dat het de streefdatum van 1 oktober wellicht niet zal halen. Dat is de reden waarom wij op onze Beneluxvergadering, nadat wij eerst 1 januari 1991 hadden vooropgesteld en vervolgens 1 mei 1991, de datum opnieuw hebben opgeschoven, naar 1 oktober 1991, onder het uitdrukkelijk beding dat die datum opnieuw wordt opgeschoven indien blijkt dat Nederland niet klaar is met zijn reglementering. De wetgeving moet in de drie landen aangepast zijn — vooral wat de vestigingsvoorwaarden betreft — vooraleer de wet in uitvoering treedt.

Het is mijn bedoeling de wet te publiceren na goedkeuring in Kamer en Senaat, de uitvoeringsbesluiten klaar te maken na overleg met de sector, maar de wet pas in uitvoering te laten treden op het ogenblik dat de harmonisering in de drie landen is doorgevoerd. Dit is ook de reden waarom de data telkens werden opgeschoven. Zij zullen opnieuw worden opgeschoven — zonder te raken aan het principe van de cabotage — tot het ogenblik dat de drie landen met hun wetgeving en hun uitvoeringsbesluiten klaar zijn.

Ik hoop dat dit wetsontwerp in de Senaat, zoals in de Kamer, bij eenparigheid van stemmen zal worden goedgekeurd. Daarna ligt de bal in het Nederlandse kamp en moeten wij wachten tot het Nederlands parlement met zijn harmonisatie klaar is vooraleer de wet in werking zal treden. (Applaus.)

De Voorzitter. — Het woord is aan de heer De Bondt.

De heer De Bondt. — Mijnheer de Voorzitter, ik wil niet dat er een misverstand ontstaat tussen mij en de minister. Ik ben hem dankbaar voor zijn antwoord, maar het is niet het volledige antwoord op de vraag die ik heb gesteld. Het is evident dat de drie landen van de Benelux hun wetgeving moeten harmoniseren. Dat was echter niet mijn vraag. Mijn vraag was of de inwerkingtreding van deze geharmoniseerde wetgeving slechts zal geschieden nadat de technische en andere belemmeringen, waarvan sprake in de drie Beneluxbeschikkingen, inderdaad uit de weg geruimd zijn.

De heer Dehaene, Vice-Eerste minister en minister van Verkeerswezen en Institutionele Hervormingen. — Het zijn met andere woorden de regelingen zoals ze in het punt b) van de beslissing II werden opgenomen. Ik heb hier de Franse tekst: «Aperçu des entraves directes et indirectes, liées...», en meer bepaald de tekst betreffende de maten en gewichten.

Dit punt moet vooraf worden geregeld, maar zoals u uit de formulering van punt b) kan afleiden, is het eigenlijk reeds in orde. Alleen moet het nog administratief worden uitgewerkt, wat inderdaad ook vooraf moet gebeuren.

M. le Président. — La parole est à M. Evers.

M. Evers. — Monsieur le Président, dans l'ensemble, la réponse de M. le ministre me satisfait. J'insisterai toutefois sur un détail. Vous savez, monsieur le ministre, combien l'harmonisation est importante. Nous espérons donc pouvoir compter sur une concertation avec le secteur, comme proposé, d'ailleurs, par M. De Bondt, à savoir avec le patronat, le personnel et les fédérations professionnelles.

M. Dehaene, Vice-Premier ministre et ministre des Communications et des Réformes institutionnelles. — Aucun problème. De la même manière que ce projet de loi a été concerté avec le secteur,

les arrêtés d'application le seront également. Je vous rappelle d'ailleurs, comme je l'ai déjà fait dans ma réponse, que c'est une résolution du secteur qui est à la base de cette harmonisation.

M. Evers. — Je vous remercie, monsieur le ministre.

De Voorzitter. — Het woord is aan de heer Cools.

De heer Cools. — Mijnheer de Voorzitter, ik heb begrepen dat de uitvoeringsbesluiten pas zullen worden gepubliceerd na een volledige harmonisatie tussen de drie landen, ook op het gebied van de vestigingswet.

De heer Dehaene, Vice-Eerste minister en minister van Verkeerswezen en Institutionele Hervormingen. — De wet zal maar van kracht worden na een volledige harmonisatie, natuurlijk met inbegrip van de vestigingswet.

De heer Cools. — Ik ga daarmee akkoord.

De Voorzitter. — Daar niemand meer het woord vraagt in de algemene beraadslaging verklaar ik ze voor gesloten en bespreken wij de artikelen van het ontwerp van wet.

Plus personne ne demandant la parole dans la discussion générale, je la déclare close, et nous passons à l'examen des articles du projet de loi.

L'article premier est ainsi rédigé:

Article 1er. L'article 1er de la loi du 1er août 1960 relative au transport rémunéré de choses par véhicules automobiles est remplacé par la disposition suivante:

«Article 1er. Nul ne peut effectuer des transports rémunérés de choses par route au moyen d'un véhicule automobile ou à traction mécanique indépendante, s'il n'a été délivré spécialement pour ce véhicule:

Soit une autorisation de transport national, valable pour les transports à l'intérieur des frontières du territoire de l'Union économique Benelux;

Soit une autorisation de transport international, valable pour les transports franchissant les frontières du territoire de l'Union économique Benelux.

Les autorisations de transport précitées sont délivrées par le ministre qui a les transports routiers dans ses attributions ou par son délégué.»

Artikel 1. Artikel 1 van de wet van 1 augustus 1960 betreffende het vervoer van zaken met motorvoertuigen tegen vergoeding, wordt vervangen door de volgende bepaling:

«Artikel 1. Niemand mag tegen vergoeding vervoer van zaken over de weg verrichten met een motorvoertuig of met een door afzonderlijke mechanische kracht voortbewogen voertuig, tenzij speciaal voor dit voertuig werd afgegeven:

Ofwel een vergunning voor nationaal vervoer, geldig voor het vervoer binnen de grenzen van het grondgebied van de Benelux Economische Unie;

Ofwel een vergunning voor internationaal vervoer, geldig voor het vervoer dat de grenzen van het grondgebied van de Benelux Economische Unie overschrijdt.

De bovengenoemde vervoervergunningen worden afgegeven door de minister die het wegvervoer onder zijn bevoegdheid heeft, of door zijn gemachtigde.»

— Adopté.

Aangenomen.

Art. 2. Les articles 2 et 3 de la même loi sont abrogés.

Art. 2. De artikelen 2 en 3 van dezelfde wet worden opgeheven.

— Adopté.

Aangenomen.

Art. 3. Dans l'article 3bis de la même loi, modifié par la loi du 18 novembre 1977, les mots « des certificats de transport et » sont supprimés.

Art 3. In artikel 3bis van dezelfde wet, gewijzigd door de wet van 18 november 1977, worden de woorden « vervoerbewijzen » geschrapt.

— Adopté.

Aangenomen.

Art. 4. A l'article 5 de la même loi, sont apportées les modifications suivantes :

1° Au § 1er, la phrase liminaire est remplacée par la disposition suivante :

« Les autorisations de transport national peuvent être soit refusées, soit retirées temporairement ou définitivement, si le requérant ou le titulaire : »;

2° Au § 1er, 1°, les mots « son principal siège » sont remplacés par les mots « de siège »;

3° Au § 2, 2°, les mots « valables pour le transport de toutes choses sur tout le territoire du royaume » sont supprimés;

4° Dans le texte néerlandais du § 2, 3°, le mot « Die » est supprimé.

Art. 4. In artikel 5 van dezelfde wet, worden de volgende wijzigingen aangebracht :

1° In § 1 wordt de inleidende zin vervangen door de volgende bepaling :

« De vergunningen voor nationaal vervoer kunnen geweigerd, dan wel tijdelijk of blijvend worden ingetrokken, als de aanvrager of de houder : »;

2° In § 1, 1°, worden de woorden « De hoofdzetel van zijn bedrijf niet of niet meer in België heeft », vervangen door de woorden « Geen bedrijfszetel heeft of meer heeft in België »;

3° In § 2, 2°, worden de woorden « die geldig zijn voor het vervoer van alle zaken over gans het grondgebied van het rijk » geschrapt;

4° In de Nederlandse tekst van § 2, 3°, wordt het woord « Die » geschrapt.

— Adopté.

Aangenomen

Art. 5. A l'article 6, alinéa 2, de la même loi, sont apportées les modifications suivantes :

1° Au 2°, les mots « certificats et autorisations de transport » sont remplacés par les mots « autorisations de transport »;

2° Il est ajouté un 6°, rédigé comme suit :

« 6° Les conditions auxquelles les autorisations délivrées par les autorités ou par les instances compétentes d'Etats souverains et par des organisations internationales peuvent être assimilées à des autorisations de transport nationales ou à des autorisations de transport international, et ce sans préjudice des dispositions du règlement (CEE) n° 4059/89 du Conseil des Communautés européennes, dans ses versions successivement en vigueur, fixant les conditions de l'admission de transporteurs non résidents aux transports nationaux de marchandises par route dans un Etat membre. »

Art. 5. In artikel 6, tweede lid, van dezelfde wet worden de volgende wijzigingen aangebracht :

1° In 2° worden de woorden « vervoerbewijzen en -vergunningen » vervangen door het woord « vervoervergunningen »;

2° Een 6° wordt toegevoegd, luidend als volgt :

« 6° De voorwaarden waaronder de vergunningen uitgereikt door de bevoegde autoriteiten of instanties van soevereine Staten en door internationale organisaties, kunnen gelden als vergunning voor nationaal vervoer, of als vergunning voor internationaal vervoer, en zulks onverminderd het bepaalde in de verordening (EEG) nr. 4059/89 van de Raad van de Europese

Gemeenschappen, in haar opeenvolgend geldende versies, tot vaststelling van de voorwaarden waaronder niet in een lidstaat woonachtige vervoersondernemers aldaar tot het binnenlands goederenvervoer over de weg worden toegelaten. »

— Adopté.

Aangenomen.

Art. 6. L'article 9 de la même loi est abrogé.

Art. 6. Artikel 9 van dezelfde wet wordt opgeheven.

— Adopté.

Aangenomen.

Art. 7. A l'article 11 de la même loi, sont apportées les modifications suivantes :

1° Au § 1er, alinéa 2, le mot « huit » est remplacé par le mot « quinze »;

2° Au § 3, les mots « d'un certificat ou » sont supprimés.

Art. 7. In artikel 11 van dezelfde wet worden de volgende wijzigingen aangebracht :

1° In § 1, tweede lid, wordt het woord « acht » vervangen door het woord « vijftien »;

2° In § 3 worden de woorden « vervoerbewijs of » geschrapt.

— Adopté.

Aangenomen.

Art. 8. Le Roi fixe la date d'entrée en vigueur de la présente loi.

Art. 8. De Koning bepaalt de datum waarop deze wet in werking treedt.

— Adopté.

Aangenomen.

De Voorzitter. — We stemmen later over het ontwerp van wet in zijn geheel.

Il sera procédé ultérieurement au vote sur l'ensemble du projet de loi.

ONTWERP VAN WET BETREFFENDE HET INVOEREN VAN EEN STUURBREVET VOOR HET BEVAREN VAN DE SCHEEPVAARTWEGEN VAN HET RIJK

Algemene beraadslaging en stemming over de artikelen

PROJET DE LOI RELATIF A L'INSTAURATION D'UN BREVET DE CONDUITE POUR LA NAVIGATION SUR LES VOIES NAVIGABLES DU ROYAUME

Discussion générale et vote des articles

De Voorzitter. — Wij vatten de bespreking aan van het ontwerp van wet betreffende het invoeren van een stuurbrevet voor het bevaren van de scheepvaartwegen van het rijk.

Nous abordons l'examen du projet de loi relatif à l'instauration d'un brevet de conduite pour la navigation sur les voies navigables du royaume.

De algemene beraadslaging is geopend.

La discussion générale est ouverte.

Het woord is aan de rapporteur.

De heer Cools, rapporteur. — Mijnheer de Voorzitter, allereerst dank ik de secretaris van de commissie en de diensten van de Senaat voor de goede samenwerking bij het opstellen van dit verslag.

Het ontwerp betreffende het invoeren van een stuurbrevet voor het bevaren van de scheepvaartwegen van het rijk werd reeds door de Kamer behandeld en aangenomen. In de senaatscommissie voor de Infrastructuur werd het ontwerp na één vergadering, op 24 april, door de twaalf aanwezige leden éénparig aangenomen.

Verscheidene vragen brachten klaarheid over de inhoud van de tekst. De minister benadrukte de urgentie van het ontwerp, aangezien wij ten opzichte van andere EG-landen vertraging oplopen.

Een koninklijk besluit zal een onderscheid maken tussen professionelen en watersporters. Bovendien gaat het om overgangsbepalingen die van toepassing zijn op degenen die nu reeds varen. Nu wordt het goederenvervoer geregeld, het personenvervoer en de pleziervaart in een volgend stadium. Daartoe werden reeds contacten met de betrokken sectoren gepland. Later zal nog worden nagegaan of ook voor de zeilvaart een regeling moet worden uitgewerkt.

Een aantal watersporters doet vaak uitsluitend aan kustvaart. Of zij al dan niet over een stuurbrevet moeten beschikken voor de korte afstanden die ze op de binnenwateren afleggen, zal in de uitvoeringsbesluiten worden vastgelegd. Zij die de zee opvaren, hebben *de facto* reeds een beetje scholing.

Dit neemt echter niet weg dat het onderwerp moet worden behandeld. Op het vlak van verzekering bestaat er in ons land geen verplichting. Hoewel dit eerder thuishoort in het politiereglement, heeft de minister toegezegd daarmee terdege rekening te houden.

Er wordt verwacht dat voor het behalen van een stuurbrevet op EG-niveau een harmonisatie zal tot stand worden gebracht. Tevens zal duidelijk moeten worden vastgelegd waar op de Schelde de grens ligt voor binnenwater en voor de zee.

Teneinde elk misverstand in artikel 1 te vermijden, dient in het verslag te worden gepreciseerd dat de scheepvaartwegen tot de Gewesten behoren. Ze behoren inderdaad niet meer tot het rijk, maar ze bevinden zich wel in het rijk. Het gaat dus duidelijk niet om de afbakening van de bevoegdheid, maar wel om deze van het grondgebied. (*Applaus.*)

De Voorzitter. — Daar niemand meer het woord vraagt in de algemene beraadslaging, verklaar ik ze voor gesloten en bespreken wij de artikelen van het ontwerp van wet.

Plus personne ne demandant la parole dans la discussion générale, je la déclare close, et nous passons à l'examen des articles du projet de loi.

L'article premier est ainsi rédigé :

Article 1er. § 1er. Quiconque conduit un bâtiment de navigation intérieure sur les voies navigables du royaume doit être titulaire et porteur d'un brevet de conduite délivré conformément aux dispositions de la présente loi ou d'un certificat reconnu équivalent dans les conditions fixées par le Roi.

Ce brevet ou ce certificat doit être valable pour la catégorie de bâtiment qui est conduit.

Le Roi peut, aux conditions générales qu'il détermine, dispenser de l'obligation prescrite à l'alinéa 1er en raison de la catégorie de bâtiments ou de la nature de l'activité exercée.

§ 2. Le brevet de conduite ou le certificat reconnu équivalent doit être présenté par celui qui conduit un bâtiment de navigation intérieure chaque fois qu'un fonctionnaire ou un agent visé à l'article 6 en fait la demande.

Artikel 1. § 1. Ieder die op de scheepvaartwegen van het rijk een binnenvaartuig bestuurt moet houder zijn van een stuurbrevet afgegeven overeenkomstig de bepalingen van deze wet, of van een getuigschrift dat onder de door de Koning bepaalde voorwaarden, als gelijkwaardig wordt beschouwd, en dat tevens bij zich hebben.

Dit brevet of dit getuigschrift moet geldig zijn voor de categorie waarin het vaartuig dat bestuurd wordt, is ingedeeld.

De Koning kan, onder de algemene voorwaarden die Hij vaststelt vrijstellen van de in het eerste lid voorgeschreven verplichting wat betreft de categorie van binnenvaartuigen of de aard van de uitgevoerde activiteiten.

§ 2. Het stuurbrevet of het gelijkwaardige getuigschrift moet worden vertoond door diegene die een binnenvaartuig bestuurt, telkens als daarom wordt verzocht door een ambtenaar of een beambte als bedoeld in artikel 6.

— Adopté.

Aangenomen.

Art. 2. Le Roi fixe les modèles du brevet de conduite et les catégories de bâtiments de navigation intérieure pour lequel le brevet est délivré. Il détermine les conditions de délivrance, de validité et de remplacement du brevet de conduite.

Il désigne l'autorité habilitée à le délivrer ou à le remplacer.

Art. 2. De Koning bepaalt de modellen van het stuurbrevet en de categorieën van binnenvaartuigen waarvoor het brevet wordt afgegeven. Hij stelt de voorwaarden vast betreffende de afgifte, de geldigheid en de vervanging van het stuurbrevet.

Hij wijst de overheid aan die belast is met de afgifte en de vervanging ervan.

— Adopté.

Aangenomen.

Art. 3. Le brevet de conduite est délivré lorsque le demandeur répond aux conditions suivantes :

1° Etre âgé de 18 ans au moins;

2° Avoir satisfait à l'examen médical dont les modalités sont fixées par le Roi et dont il résulte que le demandeur n'est pas atteint d'un des défauts physiques ou affections déterminés par Lui;

3° Avoir réussi l'examen de connaissance professionnelle dont les modalités sont fixées par le Roi;

4° Avoir effectué à bord d'un ou de plusieurs bâtiments de navigation intérieure des services effectifs sur le pont. Le Roi fixe la durée minimale et la nature de ces services, ainsi que les modalités pour les évaluer et les valider.

Art. 3. Het stuurbrevet wordt afgegeven indien de aanvrager aan volgende voorwaarden voldoet :

1° Ten minste 18 jaar zijn;

2° Met goed gevolg het geneeskundig onderzoek hebben ondergaan waarvan de nadere regels door de Koning worden bepaald en waaruit blijkt dat de aanvrager niet lijdt aan een van de lichaamsgebreken of kwalen door Hem bepaald;

3° Geslaagd zijn voor het examen over de beroepskennis waarvan de nadere regels door de Koning worden bepaald;

4° Aan boord van één of meer binnenvaartuigen werkelijke diensten aan dek gepresteerd hebben. De Koning bepaalt de minimumduur en de aard van deze diensten alsook de andere regels om deze te evalueren en te valideren.

— Adopté.

Aangenomen.

Art. 4. Le titulaire d'un brevet de conduite qui se sait atteint d'un des défauts physiques ou d'une des affections déterminés par le Roi, est tenu de remettre son brevet, dans les dix jours, à l'autorité qui l'a délivré.

Le brevet de conduite, remis en application de l'alinéa 1er, est restitué au titulaire lorsque celui-ci a satisfait à l'examen médical dont les modalités sont fixées par le Roi.

Art. 4. De houder van een stuurbrevet die er zich van bewust is te lijden aan een van de gebreken of een van de kwalen door de Koning bepaald, is verplicht binnen tien dagen zijn brevet in te leveren bij de overheid die het afgegeven heeft.

Het stuurbrevet, ingeleverd met toepassing van het eerste lid, wordt teruggegeven aan de houder wanneer deze met goed gevolg het geneeskundig onderzoek heeft ondergaan waarvan de nadere regels door de Koning worden bepaald.

— Adopté.

Aangenomen.

Art. 5. § 1er. Est puni d'un emprisonnement de un jour à un mois et d'une amende de 10 francs à 500 francs ou d'une de ces peines seulement :

1° Celui qui conduit un bâtiment de navigation intérieure sans être porteur du brevet de conduite ou du certificat reconnu équivalent pour la conduite de ce bâtiment;

2° Celui qui ne présente pas le brevet de conduite ou le certificat reconnu équivalent au fonctionnaire ou à l'agent visé à l'article 6, qui en fait la demande;

3° Celui qui ne remet pas son brevet de conduite à l'autorité qui l'a délivré dans les dix jours, lorsqu'il se sait atteint d'un des défauts physiques ou d'une des affections déterminés par le Roi.

§ 2. Est puni d'un emprisonnement de huit jours à trois mois et d'une amende de 250 francs à 2 000 francs ou d'une de ces peines seulement :

1° Celui qui conduit un bâtiment de navigation intérieure sans être titulaire du brevet de conduite ou du certificat reconnu équivalent, requis pour la conduite de ce bâtiment;

2° Celui qui conduit un bâtiment de navigation intérieure alors qu'il se sait atteint d'un des défauts physiques ou d'une des affections déterminés par le Roi.

§ 3. Les peines sont doublées s'il y a récidive dans l'année à dater d'un jugement antérieur portant condamnation et passé en force de chose jugée. Le présent paragraphe ne s'applique pas lorsqu'une infraction visée au § 2 succède à une infraction visée au § 1er.

Art. 5. § 1. Met gevangenisstraf van een dag tot een maand en met geldboete van 10 frank tot 500 frank of met een van die straffen alleen, wordt gestraft :

1° Hij die een binnenvaartuig bestuurt zonder het stuurbrevet of het gelijkwaardige getuigschrift vereist voor het besturen van dit vaartuig bij zich te hebben;

2° Hij die het stuurbrevet of het gelijkwaardige getuigschrift niet vertoont aan de ambtenaar of de beambte als bedoeld in artikel 6 die erom verzoekt;

3° Hij die zijn stuurbrevet niet binnen tien dagen inlevert bij de overheid die het afgegeven heeft wanneer hij er zich van bewust is te lijden aan een van de gebreken of een van de kwalen door de Koning bepaald.

§ 2. Met gevangenisstraf van acht dagen tot drie maanden en met geldboete van 250 frank tot 2 000 frank of met een van die straffen alleen, wordt gestraft;

1° Hij die een binnenvaartuig bestuurt zonder houder te zijn van het stuurbrevet of van het gelijkwaardige getuigschrift, vereist voor het besturen van dat vaartuig;

2° Hij die een binnenvaartuig bestuurt terwijl hij er zich van bewust is te lijden aan een van de gebreken of een van de kwalen door de Koning bepaald.

§ 3. De straffen worden verdubbeld bij herhaling binnen het jaar te rekenen van de dag van de uitspraak van een vorig veroordelend vonnis dat in kracht van gewijsde is gegaan. Deze paragraaf vindt geen toepassing in het geval dat een overtreding bedoeld in § 2 volgt op een overtreding bedoeld in § 1.

— Adopté.

Aangenomen.

Art. 6. Le Roi désigne les fonctionnaires et agents chargés de rechercher et de constater les infractions à la présente loi et aux arrêtés d'exécution pris en vertu de celle-ci.

Ces fonctionnaires et agents peuvent se faire communiquer toutes les informations et documents qu'ils jugent nécessaires pour l'accomplissement de leur tâche et procéder à toutes les constatations utiles.

Ils constatent les infractions dans des procès-verbaux qui font foi jusqu'à preuve du contraire et dont une copie est adressée au contrevenant dans les huit jours de la date de la constatation de l'infraction.

Art. 6. De Koning wijst de ambtenaren en beambten aan die belast zijn met het opsporen en vaststellen van feiten die door deze wet en door de ter uitvoering ervan genomen besluiten strafbaar worden gesteld.

Deze ambtenaren en beambten kunnen zich alle inlichtingen doen verstrekken en bescheiden doen overleggen die zij tot het volbrengen van hun taak nodig achten en overgaan tot alle nuttige vaststellingen.

Zij stellen de strafbare feiten vast in processen-verbaal die bewijskracht hebben tot bewijs van het tegendeel en waarvan een kopie aan de overtreder wordt gestuurd binnen acht dagen na de datum van de vaststelling van het strafbaar feit.

— Adopté.

Aangenomen.

Art. 7. Le tribunal de police connaît des infractions visées par la présente loi.

Art. 7. De politierechtbank neemt kennis van de in deze wet omschreven strafbare feiten.

— Adopté.

Aangenomen.

Art. 8. Pendant la période fixée par le Roi, le brevet de conduite peut être délivré à quiconque ne satisfait pas aux conditions visées à l'article 3 s'il répond aux conditions suivantes :

1° Être âgé de 21 ans au moins;

2° Avoir déclaré sur l'honneur être physiquement apte à conduire un bâtiment de navigation intérieure;

3° Avoir effectué à bord d'un ou de plusieurs bâtiments de navigation intérieure des services effectifs sur le pont pendant trois ans au moins.

Le Roi détermine la nature des services visés à l'alinéa 1er, 3°, et les modalités pour les évaluer et les valider.

Art. 8. Gedurende de periode die de Koning vaststelt, kan het stuurbrevet afgegeven worden aan al wie niet aan de in artikel 3 bepaalde voorwaarden, maar wel aan de volgende voorwaarden voldoet :

1° Ten minste 21 jaar zijn;

2° Op zijn eer verklaard hebben lichamelijk geschikt te zijn om een binnenvaartuig te besturen;

3° Aan boord van een of meer binnenvaartuigen gedurende ten minste drie jaar werkelijke diensten aan dek gepresteerd hebben.

De Koning bepaalt de aard van de in het eerste lid, 3°, bedoelde diensten en de nadere regels om deze te evalueren en te valideren.

— Adopté.

Aangenomen.

Art. 9. Le Roi fixe la date de l'entrée en vigueur de chacune des dispositions de la présente loi.

Art. 9. De Koning stelt voor iedere bepaling van deze wet de datum van inwerkingtreding vast.

— Adopté.

Aangenomen.

M. le Président. — Il sera procédé ultérieurement au vote sur l'ensemble du projet de loi.

We stemmen later over het ontwerp van wet in zijn geheel.

PROPOSITION DE LOI — VOORSTEL VAN WET

Retrait — Intrekking

M. le Président. — Il est communiqué au bureau que M. Evers désire retirer sa proposition de loi tendant à rouvrir les délais d'introduction des demandes d'octroi du statut de l'incorporé de force dans l'armée allemande et de ses avants droit.

Aan het bureau wordt medegedeeld dat de heer Evers zijn voorstel van wet tot het heropenen van de termijnen voor het aanvragen van het statuut van verplicht ingelijfde bij het Duitse leger en zijn rechthebbenden wenst in te trekken.

Cette proposition de loi est actuellement pendante à la commission de la Santé publique et de l'Environnement.

Dit voorstel van wet is thans aanhangig bij de commissie voor de Volksgezondheid en het Leefmilieu.

Je vous propose dès lors de rayer cette proposition de loi de l'ordre du jour.

Ik stel u dus voor dit voorstel van wet van de agenda af te voeren. (*Instemming.*)

HERZIENING VAN DE GRONDWET

REVISION DE LA CONSTITUTION

HERZIENING VAN ARTIKEL 137 VAN DE GRONDWET OM HET OP TE HEFFEN

Beraadslaging

REVISION DE L'ARTICLE 137 DE LA CONSTITUTION EN VUE DE L'ABROGER

Discussion

De Voorzitter. — Wij vatten de bespreking aan van de herziening van artikel 137 van de Grondwet om het op te heffen.

Nous abordons l'examen de la révision de l'article 137 de la Constitution en vue de l'abroger.

De beraadslaging is geopend.

La discussion est ouverte.

Het woord is aan de rapporteur.

De heer Erdman, rapporteur. — Mijnheer de Voorzitter, de indiener van dit voorstel antwoordde op een doeltreffende wijze op hetgeen een journalist van een bekend dagblad onlangs schreef. Hij schreef namelijk dat het Parlement weinig werk maakte van de grondwetsherziening. De journalist had blijkbaar het enorme werk dat op dit vlak werd gepresteerd over het hoofd gezien. Hij verweet evenwel terecht de parlementsleden dat zij geen initiatief namen voor de oplossing van eenvoudige problemen. Immers, de afschaffing van artikel 137 werd reeds sedert 1978 voorgesteld. Het probleem is herhaaldelijk aan de orde geweest naar aanleiding van diverse verklaringen tot herziening van de Grondwet, maar blijkbaar vond men het afschaffen van een artikel te banaal om er echt werk van te maken.

Artikel 137 van de Grondwet is nochtans de band met de historische wordingsgeschiedenis van België, aangezien daarin wordt verwezen naar de fundamentele wet van 1815. Dit was misschien een politieke fout van de toenmalige heerser in het koninkrijk der Nederlanden. Wij hebben allen op de schoolbanken geleerd, dat dit de oorsprong was voor de irritatie die uiteindelijk leidde tot de afscheiding.

Tijdens de bespreking werd de vraag gesteld of artikel 137 zonder meer kon worden afgeschaft. Het bestaat immers uit twee delen; de eerste zin is een specifieke opheffingsbepaling en men vroeg zich af in hoeverre het weglaten van deze bepaling geen « rebours » of terugslag zou hebben en het opleven betekenen van bepaalde, op die fundamentele wet gegrondveste, decreten en beslissingen.

De commissie heeft beslist een zeer pragmatische, maar zeer doeltreffende werkwijze te volgen, namelijk het raadplegen van wat ik de sommiteiten op het vlak noem.

Ann. parl. Sénat de Belgique — Session ordinaire 1990-1991
Parlem. Hand. Belgische Senaat — Gewone zitting 1990-1991

Ik neem vandaag vooral het woord om mijn dank uit te spreken enerzijds aan professor Delpérée en anderzijds aan de heer Velu, eerste advocaat-generaal bij het Hof van cassatie, die zo welwillend zijn geweest om dit probleem zeer uitvoerig en gedocumenteerd te onderzoeken. Hun bevindingen vindt u dan ook, met hun toestemming, terug in het schriftelijk verslag.

Ook andere rechtsgeleerden werden geraadpleegd, maar zij wensten hun anonimiteit te bewaren. Toch hebben zij ook een zeer goede bijdrage geleverd. Rekening houdend met al die geleerde adviezen, waarvoor ik verwijs naar het schriftelijk verslag, kan ik u medelen dat artikel 137 van de Grondwet met een gerust geweten kan worden opgeheven. Na 160 jaar een Grondwet te hebben gehad, worden wij eindelijk meerderjarig en wordt de navelstreng met de wet van 1815 definitief doorgesneden, waardoor onze Grondwet volwaardig wordt gemaakt. (*Applaus.*)

De Voorzitter. — Daar niemand meer het woord vraagt, is de beraadslaging gesloten.

Plus personne ne demandant la parole, la discussion est close.
L'article unique de la proposition est ainsi rédigé :

Article unique. L'article 137 de la Constitution est abrogé.

Enig artikel. Artikel 137 van de Grondwet wordt opgeheven.

De Voorzitter. — De stemming over deze bepaling, met bijzondere meerderheid, overeenkomstig artikel 131 van de Grondwet, heeft later plaats.

Il sera procédé ultérieurement au vote sur cette disposition, à la majorité qualifiée, conformément à l'article 131 de la Constitution.

PROJET DE LOI PORTANT CONFIRMATION DE L'ETABLISSEMENT ET DE LA PERCEPTION DE CENTIMES ADDITIONNELS AU PRECOMPTE IMMOBILIER DE LA PROVINCE DE BRABANT POUR L'ANNEE 1988

Discussion générale et vote des articles

ONTWERP VAN WET BETREFFENDE HET BEVESTIGEN VAN DE HEFFING EN DE INNING VAN DE OPCENTIE- MEN OP DE ONROERENDE VOORHEFFING VAN DE PROVINCIE BRABANT VOOR 1988

Algemene beraadslaging en stemming over de artikelen

M. le Président. — Nous abordons l'examen du projet de loi portant confirmation de l'établissement et de la perception de centimes additionnels au précompte immobilier de la province de Brabant pour l'année 1988.

Wij vatten de bespreking aan van het ontwerp van wet betreffende het bevestigen van de heffing en de inning van de opcentiemen op de onroerende voorheffing van de provincie Brabant voor 1988.

La parole est à M. Desmedt, par motion d'ordre.

M. Desmedt (motion d'ordre). — Monsieur le Président, ce projet de loi a été discuté en commission le mardi 23 avril dernier, et un rapporteur a été désigné. J'ai été fort étonné de constater que ce projet figurait à notre ordre du jour en séance publique, alors que le rapport ne nous a pas été soumis en commission.

Mon étonnement a été encore plus grand lorsque j'ai lu dans le rapport que ce dernier a été adopté à l'unanimité des membres de la commission.

Je souhaiterais obtenir quelques explications sur cette mention qui me semble inexacte. Il n'avait pas été décidé de faire confiance au rapporteur. C'est peut-être un oubli, mais je ne puis admettre

qu'un rapport relate un fait inexact, à savoir que le rapport a été adopté par la commission alors que cette dernière ne s'est jamais réunie pour en prendre connaissance.

M. le Président. — Je n'ai évidemment pas assisté à la réunion de la commission, mais il convient de faire la distinction entre, d'une part, l'approbation ou non à l'unanimité par la commission et, d'autre part, l'approbation ou non du rapport. Or, j'entends que l'on a fait confiance au rapporteur pour rédiger le rapport. Vous pouvez éventuellement contester l'exactitude de ce qui est rapporté, mais si l'on fait confiance au rapporteur, on préjuge de l'exactitude du rapport qui sera présenté devant l'assemblée plénière.

M. Desmedt. — Je me suis peut-être mal exprimé, monsieur le Président. En réalité, nous n'avons pas fait confiance au rapporteur; nous n'avons rien dit. Or, le rapport mentionne que ce dernier a été approuvé par la commission, alors qu'elle n'en a jamais eu connaissance.

De Voorzitter. — Het woord is aan de rapporteur.

Mevrouw Panneels-Van Baelen, rapporteur. — Mijnheer de Voorzitter, de heer Desmedt is er misschien niet van op de hoogte dat er vertrouwen werd gegeven aan de rapporteur. Meer kan ik er niet aan toevoegen.

De Voorzitter. — De voorzitter van de commissie zou hierover eventueel opheldering kunnen geven. Hij is echter niet aanwezig.

La parole est à M. Hatry.

M. Hatry. — De deux choses l'une, monsieur le Président. Soit on a fait confiance au rapporteur et, dans ce cas, il ne faut pas indiquer dans le rapport qu'il a été approuvé à l'unanimité des 13 membres présents, soit on n'a pas fait confiance au rapporteur et, dans ce cas, cette mention est justifiée. Je ne vois pas l'utilité de la dernière phrase du rapport si, comme le dit le rapporteur, on lui a fait confiance. Il y a manifestement une erreur.

M. le Président. — Si l'on fait confiance au rapporteur, ce qui semble avoir été le cas, il ne faut pas mentionner que le rapport a été approuvé en commission.

La dernière phrase du rapport stipulant qu'il a été approuvé à l'unanimité sera donc biffée, puisqu'elle est en contradiction avec l'affirmation suivant laquelle on a fait confiance au rapporteur.

Le Sénat est-il d'accord?

Is de Senaat het hiermee eens? (*Instemming.*)

Votre accord ou votre désaccord sur le fond du projet est un autre problème, monsieur Desmedt.

M. Desmedt. — J'ai le sentiment, monsieur le Président, que l'on a corrigé une omission de façon maladroite.

De Voorzitter. — De algemene beraadslaging is geopend.

La discussion générale est ouverte.

Het woord is aan de rapporteur.

Mevrouw Panneels-Van Baelen, rapporteur. — Mijnheer de Voorzitter, ik wil mij om te beginnen verontschuldigen bij de heer Desmedt voor de kleine fout in het verslag. De laatste zin moet inderdaad worden geschrapt.

Het ontwerp heeft tot doel de gevolgen van een procedurefout bij het bijeenroepen van de provincieraad van Brabant ongedaan te maken. Het gaat over de provincieraadsvergadering van 28 april 1988. Tijdens die vergadering werden de opcentiemen op de onroerende voorheffing voor het begrotingsjaar 1988 goedgekeurd. In een arrest van 17 oktober 1990 stelde de Raad van State vast dat de provincieraad onregelmatig bijeengeroepen was en dat bijgevolg alle besluiten, genomen op die vergadering, vernietigd zijn.

Tengevolge van dit arrest zou de provincie Brabant een bedrag van 3,5 miljard moeten ontberen. Er diende dus een oplossing te komen om de opcentiemen opnieuw te kunnen vestigen. De

techniek die door de Raad van State zelf werd voorgesteld, leek ondoenbaar en werd niet toegepast. De omstandigheden zijn dermate buitengewoon dat een tussenkomst van de wetgever op grond van artikel 110 van de Grondwet verantwoord is. Hierdoor kan aan de vestiging en de inning van de 530 opcentiemen op de onroerende voorheffing voor het aanslagjaar 1988 een wettelijke grondslag worden gegeven.

Na een korte bespreking, waarvoor ik verwijs naar het verslag, konden de leden van de commissie voor de Binnenlandse Aangelegenheden instemmen met het ontwerp. Zij hielden hierbij rekening met het primordiaal belang van deze inkomsten voor de provincie Brabant. Het geheel van het ontwerp van wet werd aangenomen met 12 stemmen voor, bij 1 onthouding. (*Applaus.*)

M. le Président. — La parole est à M. Desmedt.

M. Desmedt. — Monsieur le Président, le projet de loi qui nous est soumis est véritablement un projet extraordinaire, au sens premier du mot, c'est-à-dire qu'il sort des procédures habituelles et présente un caractère exceptionnel.

Les faits sont simples et connus. Au cours de sa séance du 28 avril 1988, le conseil provincial du Brabant fixa à 530 centimes additionnels au précompte immobilier le montant de l'impôt foncier frappant les biens immobiliers se trouvant sur le territoire de la province. Cependant, cette séance ne fit l'objet d'aucune convocation; elle avait simplement été décidée lors d'une séance tenue deux jours plus tôt, le 26 avril.

Dès lors, aucune convocation ne fut adressée aux conseillers absents le 26 et le rapport au Conseil d'Etat note que la plupart des absents de la séance du 26 avril le furent également le 28. Ce fut notamment le cas du conseiller Eric Mergam, qui n'avait été avisé ni de l'existence de cette séance, ni du fait que la fixation des centimes additionnels était à l'ordre du jour de la séance.

Des protestations contre cette façon de procéder furent soulevées lors de la séance du 28 avril par des conseillers de l'opposition mais il n'en fut pas tenu compte.

Lors de la séance suivante, le 24 mai, M. Mergam protesta contre la procédure employée, sans plus de résultat.

M. Mergam introduisit alors un recours au Conseil d'Etat pour demander l'annulation de cette délibération. La province ne s'en inquiéta guère, au point, m'a-t-on dit, « de ne même pas déléguer un représentant ou un avocat à l'audience du Conseil d'Etat lors de l'examen du recours ».

L'arrêt tomba le 17 octobre 1990. Il est extrêmement net et clair: la séance du conseil provincial du 28 avril 1988 a été convoquée de façon irrégulière et la délibération qui y fut prise doit être annulée. Pour défendre son point de vue, la province avait invoqué l'urgence; le Conseil d'Etat observe qu'elle n'apporte pas la preuve de l'existence d'une urgence telle qu'elle imposait de s'écarter de la procédure ordinaire de convocation prévue à l'article 57 de la loi provinciale.

Il résulte donc de cet arrêt que la province de Brabant a perçu, pour 1988, 3,5 milliards de recettes des additionnels au précompte immobilier sans base juridique et qu'elle doit donc, en principe, restituer ce montant.

Bien sûr, cette situation a suscité l'affolement dans la médiocre majorité provinciale brabançonne et, dès lors, la députation permanente — et non pas le conseil provincial lui-même — est allée mendier une solution auprès du pouvoir national.

Cette solution, monsieur le ministre, vous l'apportez sous forme du très bref projet de loi qui est soumis à notre examen. Je voudrais donc l'examiner sous un triple angle: juridique, politique et, ensuite, celui du contribuable concerné.

Vous invoquez l'article 110, paragraphe 3, de la Constitution qui dispose que la loi détermine relativement aux impositions provinciales les exceptions dont la nécessité est démontrée. Il est vrai qu'un avis du Conseil d'Etat, en date du 4 octobre 1982, autorise le pouvoir législatif national à établir, dans des cas exceptionnels, des impositions provinciales.

J'observe cependant, monsieur le ministre, qu'il s'agit, dans le cas qui nous préoccupe, non pas d'établir un impôt provincial, mais bien de le rétablir après qu'il ait été annulé pour une irrégularité de procédure.

Vous avez, bien entendu, sollicité l'avis du Conseil d'Etat sur votre projet. Le Conseil d'Etat observe qu'ainsi le législateur substitue la loi à la délibération annulée du conseil provincial. Et il ajoute: « Pareille substitution porte atteinte à l'autorité de la chose jugée valant *erga omnes* qui s'attache aux arrêts d'annulation du Conseil d'Etat. »

Le Conseil d'Etat observe que l'intervention de la loi ne remédie pas au vice d'illégalité affectant la délibération annulée. Il aurait préféré une loi habilitant le conseil provincial à voter à nouveau l'établissement des centimes additionnels dans le cadre d'une procédure cette fois régularisée.

Vous avez écarté cette façon de faire, monsieur le ministre, en invoquant le fait que, dans cette hypothèse, la province aurait dû préalablement rembourser l'impôt perçu et, ensuite, procéder à nouveau à sa perception.

J'avoue ne pas très bien comprendre en quoi le procédé que vous employez permet de contourner cette difficulté.

Certes, l'article 2 de votre projet précise que la loi sera applicable aux centimes additionnels inclus dans les impositions reprises dans le rôle pour l'exercice d'imposition 1988 mais il n'en reste pas moins que, comme l'a constaté le Conseil d'Etat, la délibération du 28 avril 1988 est sans valeur juridique et la loi proposée ne remédie pas à ce vice; dès lors, sur le plan strict des principes, il me paraît que les sommes perçues l'ont été irrégulièrement et devraient être remboursées, la loi nouvelle permettant simplement un nouvel enrôlement.

Par ailleurs, toujours pour tenter de justifier votre manière de faire, vous vous référez, dans le rapport des travaux de la commission de la Chambre, à l'éminent juriste qu'est M. Mast pour démontrer que le législateur peut valider un acte administratif irrégulier. Mais j'observe que les différents exemples que vous citez concernent, pour l'essentiel, des arrêtés royaux qui avaient été annulés et qui émanaient donc de l'exécutif.

Il s'agit ici d'un tout autre problème puisque vous prétendez couvrir une délibération viciée d'un conseil provincial. La comparaison que vous faites ne me semble donc pas adéquate.

Il me paraît donc que la référence à l'article 110, paragraphe 3, de la Constitution n'est guère convaincante. Sommes-nous vraiment en présence de circonstances exceptionnelles?

*M. Toussaint, vice-président,
prend la présidence de l'assemblée*

Si vous estimez respecter la lettre de la Constitution, il n'en est pas de même de l'esprit. Vous n'établissez pas un impôt provincial mais vous rétablissez un impôt annulé.

Tout cela relève, comme vous le dites vous-même, monsieur le ministre, de l'acrobatie constitutionnelle et juridique.

En commission, notre collègue M. Tant avait suggéré de s'appuyer plutôt sur l'article 108 de la Constitution qui dispose que la loi consacre l'application notamment de l'intervention de l'autorité de tutelle ou du pouvoir législatif pour empêcher que la loi soit violée ou l'intérêt général blessé!

A la réflexion, je me demande si le point de vue de notre collègue n'aurait pas permis une meilleure approche du problème.

J'en arrive à des considérations plus politiques. Depuis dix ans, la province de Brabant est dirigée par une coalition représentant les deux groupes linguistiques des trois familles politiques traditionnelles. Chacune des composantes de cette majorité dispose d'un député permanent. C'est le règne du partage d'influence, du donnant-donnant et de l'immobilisme réciproque.

Indépendamment même de ces contradictions institutionnelles, la province de Brabant est gérée de façon médiocre et dispendieuse.

Alors que la plupart des pouvoirs publics, je pense à l'Etat, aux Régions et Communautés et aussi à la plupart des communes du pays, ont compris depuis plusieurs années que nous vivons des temps difficiles pour les pouvoirs publics, les provinces et en particulier le Brabant continuent à vivre sur un grand pied en accordant de nombreux avantages à leurs mandataires et en entretenant des secteurs dont l'utilité est fort contestable.

Certes, priver, pour l'année 1988, la province de Brabant de 3,5 milliards de ressources sur un budget global de l'ordre de 9 milliards n'était guère aisé. Mais l'occasion n'aurait-elle pas été bonne pour la rappeler à une plus grande austerité financière?

Que dire de l'attitude du gouverneur de l'époque qui a couvert la procédure irrégulière de la majorité plutôt que de former un recours au Roi? A cette occasion, ce haut fonctionnaire a fait passer des considérations politiques avant son devoir de défenseur de la loi.

Je ne voudrais pas non plus passer sous silence l'attitude des libéraux dans ce dossier. Eux, toujours si prompts à dénoncer les agissements du gouvernement et ses abus de pouvoir, observent dans ce débat un silence impressionnant.

Ce silence se comprend lorsqu'on sait que tant le gouvernement de l'époque que le député permanent chargé des Finances et du Budget appartiennent à la famille libérale. Cet opportunisme démontre suffisamment que, pour les libéraux, l'exercice du pouvoir modifie complètement leur manière de voir les choses et relativise la crédibilité de leurs critiques à l'égard de la majorité dans d'autres domaines.

Mais que doit penser de cela le citoyen moyen, c'est-à-dire le contribuable? La presse et les autres médias ont fait grand cas de l'annulation de la taxation immobilière provinciale pour 1988. Des dizaines de milliers de contribuables ont écrit à la province pour réclamer le remboursement, aidés parfois par des banques qui ont, à mon sens, agi dans cette affaire sans beaucoup de discernement.

Le citoyen doit se dire que, pour les pouvoirs publics, tout est permis. Voilà, en effet, une imposition annulée pour vice de procédure. Dès lors, une taxe a été perçue sans base légale et logiquement doit être remboursée au contribuable. Par un coup de baguette magique, le gouvernement vole au secours des dirigeants provinciaux et rétablit en 1991 un impôt de 1988. De plus, il écarte d'un revers de la main les objections du Conseil d'Etat.

Cela signifie aussi que le respect des formes n'existe plus. On peut réunir un conseil provincial dans des conditions irrégulières sans s'inquiéter d'une annulation par le Conseil d'Etat, puisque le gouvernement invitera le Parlement à couvrir et à ratifier le tout.

Lorsque le respect des règles ne s'impose plus, c'est la démocratie elle-même qui est menacée. Il aurait été plus sage de la part du gouvernement de rappeler sévèrement à l'ordre le gouvernement provincial du Brabant et de l'inviter à trouver lui-même une solution au problème que son incompétence avait créé plutôt que de voler à son secours.

Nous ne pourrions donc approuver ce projet.

M. le Président. — La parole est à M. Hatry.

M. Hatry. — Monsieur le Président, l'attaque tout à fait déplacée de M. Desmedt à l'encontre de la famille libérale m'amène à intervenir dans ce débat.

Quel est le problème? Une institution qui fonctionne, et même bien, contrairement à ce que dit M. Desmedt, se trouve privée, par un accident administratif, d'environ 30 p.c. des recettes de son budget.

Nous sommes favorables aux économies mais pas au prix de la destruction totale d'une institution. M. Desmedt souhaite-t-il la suppression du CERIA, la disparition de l'ensemble des institutions d'enseignement provincial, la fermeture accélérée de l'Institut Pasteur ou d'autres institutions qui dépendent de la province de Brabant. En effet, la solution que vous préconisez, monsieur Desmedt, implique forcément ce genre de conséquences.

Il ne s'agit pas d'une économie marginale. Il n'était pas seulement question de donner une petite leçon aux gestionnaires de la province de Brabant. L'institution provinciale était purement et simplement mise en cause. La voie que vous défendez, monsieur Desmedt, non seulement n'est pas praticable, mais n'est pas équitable.

Que se serait-il passé en cas de remboursement? La province du Brabant aurait tout de même dû, en fin de compte, percevoir les recettes perdues en doublant celles du précompte immobilier pour l'exercice en cours. Dès lors, vous auriez été l'auteur de la

plus grande injustice possible, en dégreant les propriétaires de 1988, mais en doublant la taxation des propriétaires de 1991, faute d'une autre solution.

Nous ne vous suivrons pas dans cette voie, monsieur Desmedt. Nous sommes favorables à des économies rationnelles et raisonnables dans les institutions publiques: provinces, communes, parastataux, intercommunales, Etat central, mais pas, je le répète, au prix de la destruction de certaines d'entre elles.

Je reconnais volontiers qu'un principe est en cause. Dans le cas présent, le gouvernement a adopté une attitude peut-être critiquable à l'égard de ce principe, mais qui, au moins, n'empêche pas l'institution provinciale de fonctionner avec les milliers de personnes qui en dépendent: salariés, élèves, étudiants, chercheurs.

Je ne dis pas que j'approuverai ce projet qui a cependant à mes yeux le mérite d'être un moindre mal par rapport à la solution du pire que vous eussiez préconisée.

De Voorzitter. — Het woord is aan minister Tobback.

De heer Tobback, minister van Binnenlandse Zaken, van de Modernisering van de Openbare Diensten, en van de Nationale Wetenschappelijke en Culturele Instellingen. — Mijnheer de Voorzitter, eerst en vooral dank ik mevrouw Panneels voor het verslag dat zij heeft uitgebracht over de werkzaamheden in de commissie.

J'effectuerai ensuite quelques mises au point à l'intention de MM. Desmedt et Hatry.

Contrairement aux affirmations de M. Hatry, cette institution fonctionne mal. J'en parle en connaissance de cause. Le Brabant demeure actuellement la seule province placée sous la tutelle du ministre de l'Intérieur. La semaine dernière encore, nous avons eu la démonstration de son mauvais fonctionnement.

Je tiens ensuite à vous faire savoir que ce projet de loi ne constitue pas un prototype de projet que j'aimerais soumettre régulièrement à l'approbation du Sénat. J'espère, en effet, vous avoir présenté des réalisations plus glorieuses au cours de ma carrière! La vérité n'est pas cachée et qui souhaite la chercher peut la trouver. En réalité, comme le Conseil d'Etat l'a constaté, le conseil provincial n'ayant pas été convoqué légalement, il s'est réuni de façon irrégulière. La convocation n'émanait pas des petites fées et, pour parler franc, la faute a bel et bien été commise au sein du conseil provincial.

Autre erreur, le gouverneur en fonction à l'époque n'a pas utilisé son droit de recours. Il aurait pourtant dû savoir que le conseil était illégalement convoqué et user, dès lors, de son droit de recours, ce qui nous aurait épargné bien des ennuis!

L'impôt additionnel perçu en 1988 sur les biens immobiliers a donc été illégalement fixé. Tel est le résumé de la situation.

Lorsque le Conseil d'Etat a rendu son avis, beaucoup d'hypothèses ont été envisagées pour tenter de remédier à ce problème. Aucune d'entre elles n'a pu être retenue. A la lecture des rapports et au cours des discussions que j'ai eues avec le gouverneur et le greffier provincial, j'ai pu constater *de visu* que nous nous trouvions dans une impasse juridique dont il était impossible de sortir d'une manière cohérente. En outre, nous ne pouvions pas renoncer au montant de 3,5 milliards, la province ne pouvant vivre sans cette somme. A cet égard, je partage entièrement votre avis.

A l'adresse de M. Desmedt, je signale que ceux qui prétendent que nous aurions pu nous passer de cette somme sont précisément les mêmes qui nous demandaient, voici deux ans, de faire le maximum afin de sauvegarder l'Institut Pasteur. La situation est simple: renoncer à ces 3,5 milliards équivalait à fermer non seulement l'Institut Pasteur, mais aussi beaucoup d'autres! Cette somme se révèle donc vitale pour la province. Quelle qu'en soit la manière, elle devait être récupérée. Je parle en ma qualité de ministre de tutelle.

Lorsqu'à la Chambre, j'entends M. Clerfayt exposer la solution selon laquelle nous devrions emprunter 3,5 milliards et les rembourser en dix ans, je lui rétorque qu'il s'agit là d'une bien mauvaise manière de gérer. Je ne puis l'approuver. Aussi avons-nous suivi la voie proposée par le projet de loi. Qu'elle ne plaise

pas au Conseil d'Etat, je puis le comprendre vu l'inélégance de cette solution. Je précise néanmoins qu'elle a été choisie justement parce qu'en fonction de notre jurisprudence et de nos traditions, seul le législateur pouvait, par son vote, régulariser une telle situation. Il ne s'agit donc pas d'un coup de baguette magique, puisque je ne pourrai sortir de cette situation désespérée que si la Chambre des représentants et le Sénat acceptent de voter le projet que je leur soumetts, à défaut de quoi l'impasse sera totale.

J'en viens à quelques considérations finales.

Le dossier est tout à fait décourageant, d'abord quant à la façon dont le problème a surgi, ensuite quant à la manière dont certains l'ont traité.

Ainsi, dans certains arrondissements, dont le mien et celui de Bruxelles-Hal-Vilvorde, des partis, des filiales de banques ont remis à leurs affiliés ou à leurs clients des formulaires leur permettant d'introduire une demande écrite auprès de la province en vue de récupérer la taxe.

Il aurait bien été possible de ne pas rétablir la taxe en compensant cette perte de 3,5 milliards par une taxe sur les filiales de banques (*sourires de M. Hatry*) qui se sont jetées sur cette proie comme la misère sur le monde alors qu'elles savaient pertinemment bien que, d'une façon ou d'une autre, le législateur ou la province parviendrait à rétablir la taxe. Je ne mâche pas mes mots: cette façon de procéder confine à l'incivisme et démontre une absence totale du sens des responsabilités!

Je crains qu'à l'avenir, la province de Brabant ne rencontre d'autres problèmes. C'est pourquoi j'ai présenté au gouvernement une proposition actuellement à l'étude au sein d'un groupe de travail et visant à instaurer une « avant-scission », comme on l'a fait avec la loi Perin-Vandekerckhove.

Si nous ne parvenons pas à résoudre ce problème, qui est avant tout un problème de gestion — bien que l'on veuille y joindre d'autres questions —, la province deviendra de moins en moins administrable.

D'incessantes confrontations se produisent au sein du conseil provincial, de même d'ailleurs qu'à la députation permanente où l'on se réunit pour entériner ce que les députés ont décidé individuellement, chacun dans son domaine.

La province est « féodalisée » depuis de nombreuses années. Je tiens à ce que cela figure dans les *Annales* car je ne veux pas que l'on puisse, plus tard, m'accuser d'avoir fait semblant de ne pas comprendre ce qui se passe actuellement!

D'ailleurs, voici deux mois environ, j'ai approuvé le budget 1991 de la province. Cependant, si le fonctionnement de cette dernière ne subit aucun changement structurel, je n'approuverai même plus de feuillets d'ajustement... J'aurai ainsi apposé, pour la dernière fois, ma signature au bas d'un budget ou d'un feuillet d'ajustement ayant trait à la province de Brabant.

M. le Président. — La parole est à M. Hatry.

M. Hatry. — Monsieur le Président, je remercie M. le ministre de l'Intérieur de la franchise de son propos. Cependant, lorsqu'il critique la province de Brabant et sa gestion, il me fait penser à l'incendiaire qui crie au feu ou à une personne voulant noyer son chien sous prétexte qu'il a la gale.

En effet, après que ses amis politiques aient partiellement contribué à semer la zizanie à l'intérieur de la province, il est trop facile de dire à la tribune que celle-ci n'est pas « gérable ».

Je voudrais formuler un second commentaire. Il est extrêmement démagogique de prétendre que ce sont les filiales de banque qui ont incité le public à récupérer son argent. Il aurait évidemment été plus impopulaire de dire qu'un grand journal de la capitale, *Le Soir* en l'occurrence, a clairement indiqué les techniques à utiliser pour récupérer son dû auprès de la province de Brabant. C'est donc vers *Le Soir* qu'il aurait fallu se tourner pour récupérer les trois milliards et demi... Cela correspond davantage à la réalité mais M. le ministre Tobback s'est bien gardé d'en parler car il se serait attiré l'antipathie de ce journal ainsi que du public!

M. Tobback, ministre de l'Intérieur, de la Modernisation des Services publics, et des Institutions scientifiques et culturelles nationales. — Je n'ai rien lu de tel dans *Le Soir*, monsieur Hatry...

M. Hatry. — Pourtant, cela s'y trouvait bien puisque je l'ai lu !

M. Tobbacq, ministre de l'Intérieur, de la Modernisation des Services publics, et des Institutions scientifiques et culturelles nationales. — J'ai parlé de mon arrondissement et on n'y lit pas beaucoup *Le Soir*.

M. Hatry. — Vous êtes ministre de l'Intérieur pour tout le monde et pas seulement pour l'arrondissement de Louvain ...

M. Tobbacq, ministre de l'Intérieur, de la Modernisation des Services publics, et des Institutions scientifiques et culturelles nationales. — Je ne suis tout de même pas obligé de lire tous les journaux !

M. Hatry. — Je suppose pourtant que l'on vous prépare une revue de presse ...

M. le Président. — Plus personne ne demandant la parole dans la discussion générale, je la déclare close, et nous passons à l'examen des articles du projet de loi.

Daar niemand meer het woord vraagt in de algemene beraadslaging verklaar ik ze voor gesloten en bespreken wij de artikelen van het ontwerp van wet.

L'article premier est ainsi rédigé :

Article 1er. Il sera perçu pour l'année budgétaire 1988, au profit de la province de Brabant, cinq cent trente centimes additionnels au précompte immobilier, dus pour les biens immobiliers situés au territoire de cette province.

Artikel 1. Er worden, voor het begrotingsjaar 1988, ten voordele van de provincie Brabant, vijfhonderddertig opcentiemen gegeven, aanvullend op de onroerende voorheffing, verschuldigd voor de onroerende goederen die op het grondgebied van deze provincie gelegen zijn.

— Adopté.

Aangenomen.

Art. 2. La présente loi sera applicable aux centimes additionnels de la province de Brabant, inclus dans les impositions établies en matière de précompte immobilier qui sont reprises dans un rôle pour l'exercice d'imposition 1988 et qui sont perçus par l'Etat en vertu du titre VII du Code des impôts sur les revenus.

Art. 2. Deze wet is van toepassing op de opcentiemen van de provincie Brabant, begrepen in de gevestigde aanslagen inzake onroerende voorheffing die zijn opgenomen in een kohier voor het aanslagjaar 1988 en die door de Staat geïnd worden overeenkomstig titel VII van het Wetboek van inkomstenbelastingen.

— Adopté.

Aangenomen.

M. le Président. — Il sera procédé ultérieurement au vote sur l'ensemble du projet de loi.

We stemmen later over het ontwerp van wet in zijn geheel.

PROJET DE LOI MODIFIANT LES ARTICLES 4 ET 14 DE LA LOI DU 4 JUILLET 1989 RELATIVE A LA LIMITATION ET AU CONTRÔLE DES DÉPENSES ÉLECTORALES AINSI QU'AU FINANCEMENT ET A LA COMPTABILITÉ OUVERTE DES PARTIS POLITIQUES

ONTWERP VAN WET TOT WIJZIGING VAN DE ARTIKELLEN 4 EN 14 VAN DE WET VAN 4 JULI 1989 BETREFFENDE DE BEPERKING EN DE CONTROLE VAN DE VERKIEZINGSUITGAVEN, DE FINANCIERING EN DE OPEN BOEKHOUDING VAN DE POLITIEKE PARTIJEN

Algemene beraadslaging

M. le Président. — Nous abordons l'examen du projet de loi modifiant les articles 4 et 14 de la loi du 4 juillet 1989 relative à la limitation et au contrôle des dépenses électorales ainsi qu'au financement et à la comptabilité ouverte des partis politiques.

Wij vatten de bespreking aan van het ontwerp van wet tot wijziging van de artikelen 4 en 14 van de wet van 4 juli 1989 betreffende de beperking en de controle van de verkiezingsuitgaven, de financiering en de open boekhouding van de politieke partijen.

La discussion générale est ouverte.

De algemene beraadslaging is geopend.

M. Borremans, rapporteur, se réfère à son rapport.

La parole est à Mme Nélis.

Mme Nélis. — Monsieur le Président, lorsqu'en juin 1989, nous avons débattu du projet de loi relatif à la limitation et au contrôle des dépenses électorales, ainsi qu'au financement et à la comptabilité ouverte des partis politiques, nous avons dit être déçus par l'inconsistance des travaux de notre commission. Les textes qui nous parvenaient, en deuxième lecture, il est vrai, y avaient été examinés dans la hâte, malgré le fait que l'imperfection du projet était soulignée.

Alors que les écologistes étaient d'accord sur le principe de ce projet, nous avions cependant voté contre, en raison de problèmes de fond, dont l'importance des dépenses électorales trop élevées pour nous mais surtout, à cause du contrôle mis en place.

De fait, les mécanismes de ce contrôle nous paraissaient non seulement difficilement applicables mais sujets à caution parce qu'ils confiaient ledit contrôle à la seule commission composée de parlementaires.

Les améliorations apportées par ce projet, sur ce point, sont importantes et rejoignent une partie de nos préoccupations. La modification intervenue à l'article 14 étend le droit de déposer plainte à toute personne justifiant d'un intérêt et limite le rôle de la commission de contrôle. La question de la praticabilité de ce contrôle, relevée en commission et soulignée dans le rapport de **M. Borremans**, reste toutefois posée et, à ce niveau, seul l'avenir nous permettra d'en juger.

Le deuxième point précise à nouveau plus nettement, et sans controverse possible, la période au cours de laquelle seront comptabilisées les dépenses électorales.

Sur ces textes, tous les groupes politiques ont marqué leur accord. Reste à savoir si ces groupes adhèrent non seulement à la lettre de ce texte, mais surtout à son esprit. Sur ce point, les panneaux de vingt mètres carrés, avec des slogans électoraux, qui fleurissent déjà sur nos murs, nous apprennent que les habitudes seront difficilement corrigées et que nous ne pouvons qu'espérer sans trop rêver.

Si, globalement, nous restons extrêmement déçus par le projet initial, nous estimons cependant que les modifications apportées aujourd'hui permettront à la commission de contrôle de fonctionner avec plus de clarté.

Nous voterons donc en faveur de ce projet, mais nous sommes néanmoins conscients qu'il ne constitue qu'un pas sur un chemin qui sera bien long à parcourir.

M. le Président. — La parole est à **M. Tobbacq**, ministre.

M. Tobbacq, ministre de l'Intérieur, de la Modernisation des Services publics, et des Institutions scientifiques et culturelles nationales. — Monsieur le Président, comme il s'agit, en fait, d'une initiative parlementaire et le gouvernement ne désirant pas prendre position à ce sujet, je renvoie au rapport.

M. le Président. — Un amendement de dernière minute pouvant encore être déposé, la discussion générale se poursuivra demain.

Daar op het laatste ogenblik nog een amendement zou kunnen worden ingediend, wordt de algemene bespreking morgen voortgezet.

INTERPELLATIE VAN DE HEER VERREYCKEN TOT DE MINISTER VAN BINNENLANDSE ZAKEN, VAN DE MODERNISERING VAN DE OPENBARE DIENSTEN, EN VAN DE NATIONALE WETENSCHAPPELIJKE EN CULTURELE INSTELLINGEN OVER «HET OPTREDEN VAN DE BRUSSELSE BURGEMEESTER EN DE DAAROPVOLGENDE PANIEKREACTIE VAN DE POLITIE, TIJDENS DE VLAAMSE BETOGING TE BRUSSEL OP 28 APRIL 1991»

INTERPELLATION DE M. VERREYCKEN AU MINISTRE DE L'INTERIEUR, DE LA MODERNISATION DES SERVICES PUBLICS, ET DES INSTITUTIONS SCIENTIFIQUES ET CULTURELLES NATIONALES SUR «L'INTERVENTION DU BOURGMESTRE DE BRUXELLES ET L'AFFOLEMENT DE LA POLICE QUI S'EN EST SUIVI, LORS DE LA MANIFESTATION FLAMANDE A BRUXELLES LE 28 AVRIL 1991»

De Voorzitter. — Aan de orde is de interpellatie van de heer Verreycken tot de minister van Binnenlandse Zaken, van de Modernisering van de Openbare Diensten, en van de Nationale Wetenschappelijke en Culturele Instellingen over «het optreden van de Brusselse burgemeester en de daaropvolgende paniecreactie van de politie, tijdens de Vlaamse betoging te Brussel op 28 april 1991».

Het woord is aan de interpellant.

De heer Verreycken. — Mijnheer de Voorzitter, aanvankelijk was het mijn bedoeling de minister te ondervragen over Antwerpse betogingsperikelen. Het is misschien niet slecht wanneer ik die aanvankelijk geplande interpellatie, bij wijze van inleiding, in enkele woorden samenvat. Ook Antwerpen ontquam namelijk niet aan de koningsfeesten. Toen de Koning op 27 april van dit jaar landde in een weide aan de achterdeur van het zwaarbevaakte Sportpaleis, bleek dat toch amnestie-betogers zich lieten horen.

Voorafgaand aan het bezoek was gebleken dat van rijkswachtzijde enig begrip werd getoond voor de verzuchtingen van de manifestanten om ook hun mening te kunnen uiten. De Antwerpse burgemeester bleef echter Oostindisch doof voor die vraag en verplichtte zijn politie tot het uiteenranselen van elke dissidentie. Met zwartgeschilderde borstelstelen, werd geslagen om te kwetsen.

In de marge van deze interpellatie past trouwens de vraag of zwartgeschilderde stokken wel conform het koninklijk besluit zijn dat de bewapening van de ordediensten regelt. Een koninklijk besluit dat trouwens — een zeldzaamheid — enige waarde schijnt te hebben, vermits ik reeds enkele dagen vruchteloos tracht het te pakken te krijgen via het ministerie van Binnenlandse Zaken en via het kabinet van de minister waar men niet thuis geeft wegens verhuisperikelen. Het gebruik van onwettige slagwapens, samen met het afwijzen van de meningsuiting van dissidenten wijst op gewilde wanorde, gewilde chaos. Waar dan de handhaving van de orde moet worden gezocht, is mij een raadsel. De socialistische burgemeester van Antwerpen heeft dus duidelijk problemen met het onderscheid tussen ordehandhaving en regelrechte oppressie.

Achteraf bereikte mij dan ook nog de informatie dat de waterkanonnen die klaarstonden om de manifestanten te bestoken, gevuld werden in een dok dat enige dagen voordien diende om het bluswater van Protex op te vangen. Het zal u niet verbazen dat ik degene die hiervoor verantwoordelijk is, van een Stasimentaliteit moet verdenken. Tot zover mijn inleidende vaststellingen, die de eerste aanleiding vormden voor deze interpellatie.

Naar Brussel dan. Daar betoogde op 28 april het actiecomité «Vlaanderen 90».

De Europeanisering van Vlaams-Brabant, en de betonning van de noodlottige faciliteiten, waren aanleiding tot het houden van deze manifestatie. Te Brussel uiteraard, omdat zowel de Vlaamse instellingen als de Belgische regering te Brussel zitting houden. Vooraleer de slottoespraken konden worden uitgesproken, moest de heer Brouhon, burgemeester van Brussel, zonodig nog een nummertje opvoeren.

Waar een deel van de betogers zich afkeerden van België, land dat trouwens nooit hun vaderland wilde zijn, en deze afkering uitten via het meezeulen van Belgische tricolores, stootten zij op een burgemeester die, volgens sommigen onder invloed van enig alcoholgebruik, een cameranummertje wilde opvoeren. Nadat hij met veel omhaal de persmensen verwittigde van zijn bedoelingen, trachtte hij zelf een meegetrokken tricolore af te nemen van een manifestant. Het zal de minister, die enige betogingservaring niet kan worden ontzegd, duidelijk zijn dat: ten eerste, dergelijk optreden tot mislukken gedoemd is, aangezien geen enkele betogers zich zal laten commanderen door een boven zijn theewater verkerende onbekende; ten tweede, dat dit optreden zelfs als regelrechte provocatie zal worden gevoeld wanneer blijkt dat deze onbekende de burgemeester is van Brussel, die enkel tracht zichzelf in een electoraal gunstige kijker te plaatsen.

Opnieuw, en ik verwijs naar mijn inleiding, blijkt dat een socialistisch burgemeester het onderscheid niet kan maken tussen ordehandhaving en oppressie. Opnieuw blijkt dat degelijke en vakbekwame ordehandhavers door het ontbreken van elke degelijke leiding, verworden tot een panikerende troep.

Politie mensen kunnen hun taak niet naar behoren vervullen indien zij moeten luisteren naar wanordelijke bevelen vanwege onbekwamen.

Ook te Brussel bleek dat een socialistisch burgemeester het onderscheid niet kan maken tussen ordehandhaving en oppressie.

Indien deze twee voorbeelden school maken, groeien wij naar regelrechte Roemeense toestanden. Waar elke dissidentie, elke uiting van een mening die afwijkt van het staatsdenken, nog steeds wordt beantwoord met bevelen geweld.

Om aan te tonen dat in onze betogingstraditie het optreden van de socialistische burgemeesters nieuw is, moet ik even de geschiedenis induiken.

Tijdens de allereerste betoging voor de vernederlandsing van de Gentse Universiteit, werden reeds tricolores meegetrokken. De minister weet natuurlijk dat ik nu praat over het begin van deze eeuw. Sindsdien werd reeds tientallen malen, tijdens elke Vlaamse betoging, minstens één tricolore meegezeuld door jonge radicalen. Nog nooit, op geen enkel ogenblik uit de geschiedenis, werd gereageerd op de groteske wijze die de Brusselse burgemeester thans wel meende te moeten demonstreren.

Ook ditmaal waren het actiegroepen van jongeren die Belgische vlaggen meetrokken. Dit na een duidelijke oproep vanwege diezelfde burgemeester tot het meenemen van Belgische vlaggen. Wat bedoel ik? Vrijdag voorafgaand aan de betoging, bezorgde het kabinet van de Brusselse burgemeester een ijpersmededeling aan de verschillende redacties, met het dringende verzoek deze persmededeling, die verwittigde tegen wat genoemd werd «het besmeuren van een Belgisch-nationaal symbool», zeker nog te publiceren. Wat inderdaad zoveel is als een oproep. Want wanneer duizenden Vlaams-nationalisten betogen, dan zijn er onder hen radicalen, gematigden en minimalisten, net zoals die te vinden zijn in elke politieke denkrichting.

De radicalen eisen een onafhankelijke Vlaamse republiek, de gematigden pleiten voor uitvoering van de derde fase, en de minimalisten blijven Vlaams-belgicisten en vragen dus niets. De persmededeling van de burgemeester is alleszins een feitelijke uitnodiging aan de radicalen om zeker en vast tricolores mee te nemen.

Wanneer dan tijdens de betoging zelf een roepende man, die zich voor burgemeester uitgeeft, tracht een tricolore te bemachtigen, volgt uiteraard enige herrie. Dergelijk persoonlijk nummertje van de burgemeester kan enkel worden begrepen als een door-dachte electorale stunt, voorbereid via de uitnodigende persmededeling.

Wanneer de burgemeester dan weggehoond wordt, geeft deze verwarde opdrachten aan zijn politie, die geenszins leiden tot het verwijderen van de vlaggen, doch wel tot gekwetsten aan beide

zijden, door de brutaliteit van de paniekerige interventies. De geplande uitdagende houding van de burgemeester leidde dus tot vechtpartijen en tot gekwetsten, en niet tot enige handhaving van de orde. Het bevolen optreden van de politie kan enkel worden verklaard door de intentie van de burgemeester zichzelf in een gunstig daglicht te plaatsen bij de francofone kiezers.

Ik begrijp dat de minister van Binnenlandse Zaken zijn partijgenoten niet zal laken voor hun minachting voor vrije meningsuiting. De minister zelf manifesteerde trouwens reeds meermaals zijn minachting voor het principe van de vrije meningsuiting als dat ook moet gelden voor nationalist. Hij meent zelfs dat nationalist moeten bestreden worden « met alle middelen », wat zulks dan ook moge inhouden.

Ik moet echter aannemen dat de persoonlijke antipatie voor mijn partij, waarvan de minister meermaals blijk gaf, hem niet mag weerhouden van het beantwoorden van volgende vragen:

Zal de minister de burgemeester laken voor diens houding die de enige aanleiding was tot de ernstige rellen? Met ander woorden, welke maatregelen zal hij nemen om de uitdagende, waarschijnlijk door alcohol gestimuleerde, overmoed van een burgemeester te sanctioneren?

Hetzelfde benevelde denken van de burgemeester zorgde voor een chaotisch optreden van de politie, dat af en toe een zeer paniekerige indruk naliet. Dit optreden leidde enkel tot het kwetsen van agenten en betogers, en niet tot het verwijderen van de gewraakte vlaggen. Hoeveel betogers en agenten werden gekwetst?

Tenslotte meen ik dat bekwame en geschoolde politiemensen beter verdienen dan socialistische burgemeesters, die diezelfde politiemensen enkel misbruiken voor eigen glorie.

M. le Président. — La parole est à M. Desmedt.

M. Desmedt. — Monsieur le Président, je voudrais intervenir brièvement dans le cadre de l'interpellation de M. Verreycken pour essayer, en tant que démocrate et en tant que Bruxellois, de remettre quelque peu les choses en place. En effet, M. Verreycken s'en prend au bourgmestre de Bruxelles, tout simplement parce que celui-ci a réagi lorsqu'il a vu le drapeau national déchiré, piétiné et brûlé.

Quels que soient les sentiments que l'on peut éprouver à l'égard de la Belgique, je me demande s'il existe de nombreux pays démocratiques qui toléreraient ce genre de manifestations en pleine ville, en présence de la télévision et des médias. En l'occurrence, le bourgmestre de Bruxelles a, d'après moi, agi comme il croyait devoir le faire. Sa seule erreur fut probablement d'autoriser la manifestation. Mais il est vrai, monsieur Verreycken, que M. Brouhon est probablement un homme quelque peu naïf, puisque, ayant demandé aux manifestants de ne pas traîner le drapeau dans la boue, il avait cru à leurs promesses. Il eût mieux fait de prévoir ce genre d'incidents et de ne pas l'autoriser.

La seule chose qui me réjouisse, à propos de cette manifestation, c'est qu'elle n'ait pas connu un grand succès. En effet, le fait de rassembler 4 000 personnes pour une manifestation qui se voulait l'expression du nationalisme flamand prouve, heureusement, que l'ensemble de la Flandre ne suit pas ce genre de mouvement. Je voudrais souligner aussi l'équivoque de ce rassemblement. On observait, d'une part, les thèmes officiels qui, selon la presse, étaient suivis par une partie des manifestants, essentiellement Volksunie et quelques CVP et, d'autre part, un amalgame de gens que je ne qualifie pas de nationalistes, mais que je considère comme adhérents à l'extrême droite, puisqu'ils appartiennent à Were Die, au Taal Actiecomité, au Vlaams Nationale Jeugd et, bien entendu, au Vlaams Blok.

Ces gens viennent à Bruxelles, avant tout, pour crier leur haine aux francophones. Mais ce sentiment est aujourd'hui élargi, et ce ne sont plus seulement les francophones qui sont visés, mais aussi les étrangers, qu'il s'agisse des immigrés ou des eurocrates. Bref, on vise tout ce qui est étranger, tout ce qui n'appartient pas au terroir local et cela devient de la xénophobie, voire même du racisme.

J'estime que les personnes ayant participé de bonne foi à cette manifestation — je fais allusion à la Volksunie et au CVP — ont eu tort, car il faut éviter tout amalgame. Pour ma part, même si j'étais

d'accord sur certains thèmes, il ne me viendrait pas à l'idée de défiler dans un cortège où je risquerais de me trouver mêlé à des membres du Front national. Il faut faire des choix et refuser de se compromettre avec l'extrême droite.

Je voudrais souligner qu'après coup, on a pu observer que tous les partis flamands prenaient, à cet égard, leurs distances. Mais j'ai le sentiment que les gens qui sont venus crier leur haine à Bruxelles, derrière les drapeaux du Vlaams Blok et d'autres mouvements satellites, sont les mêmes que ceux qui vont perturber les conseils communaux à Kraainem, à Linkebeek ou à Fourn, lorsqu'on a le malheur d'y dire un mot en français.

Je voudrais aussi exprimer mon inquiétude lorsque j'apprends que l'Exécutif flamand envisage, sur proposition de M. Waltniel, de créer autour de Bruxelles, une sorte de cordon sanitaire composé de logements sociaux réservés aux Flamands de pure souche. Un mouvement qui se veut démocrate doit rejeter toute compromission et avec les hooligans de la politique, qui se sont mis en évidence lors de cette manifestation, et avec ceux qui préconisent, notamment en matière d'habitat, des mesures indéniablement racistes.

L'image de la Flandre n'est, à mon sens, pas celle qu'en ont donnée ces manifestants. Aussi, la Flandre devrait-elle prendre ses distances avec ce genre de personnes, afin qu'en Belgique, dans les deux parties du pays, le sens démocratique puisse encore prévaloir. (*Applaudissements.*)

De Voorzitter. — Het woord is aan minister Tobback.

De heer Tobback, minister van Binnenlandse Zaken, van de Modernisering van de Openbare Diensten, en van de Nationale Wetenschappelijke en Culturele Instellingen. — Mijnheer de Voorzitter, ik wens eerst twee zaken te verduidelijken. Ten eerste, wordt er in de nota, die mij door de heer Verreycken is overhandigd, geen enkele allusie gemaakt op Antwerpen. Ik zal op de vragen daaromtrent dus niet antwoorden.

Ten tweede heb ik, in tegenstelling tot wat de heer Verreycken beweert, noch minachting voor vrije meningsuiting, noch minachting voor nationalist. Ik heb minachting voor de heer Verreycken en zijn partij, maar dat is een heel ander probleem. Ik heb bovendien minachting voor iemand die, om in de Senaat te kunnen zitting hebben, de grondwettelijke eed komt afleggen en buiten de Senaat « België barst » gaat roepen.

Ik zal nu ten gronde antwoorden op de interpellatie zelf. In de voorwaarden voor de gemeentelijke toelating voor deze betoging was uitdrukkelijk vermeld: « Een onttering van vaandels of emblemen is ten strengste verboden. Wordt hiermee geen rekening gehouden, dan is een optreden van de ordemachten onvermijdelijk. »

Dat is ook nog gezegd tijdens de coördinatievergadering met de organisatoren op woensdag 24 april. Het actiecomité « Vlaanderen 90 » heeft er zich bovendien schriftelijk toe verbonden « dat de organisatoren alle mogelijke maatregelen zullen treffen om te vermijden dat er geweld zou gebruikt worden, dat onruststokers, van welke kant ook, het vreedzaam verloop van de manifestatie zouden verstoren en dat vaandels of emblemen van enig land worden onteerd ».

Ik moet daaruit besluiten dat de organisatoren, die te goeder trouw waren, de onruststokers blijkbaar niet de baas konden. Die onruststokers — ik kan ze moeilijk anders noemen en ik heb daar trouwens geen enkele moeite mee — hebben de organisatoren volkomen in verlegenheid gebracht. Zij hebben deze welmenende mensen, die een reëel probleem wilden aankaarten, in een onmogelijke positie gebracht. Dit heeft onder meer geleid tot het nogal zielige beeld van die oudere dame op de televisie op de avond van de manifestatie die zei dat ze toch niet gekomen was voor alles wat het Vlaams Blok en soortgenoten aan het aanrichten waren, maar omdat de gronden in haar streek zo duur worden. Dit om aan te tonen dat op de meest schaamteloze wijze misbruik werd gemaakt van de goede trouw van de organisatoren. Ik kan dan ook geen enkel begrip opbrengen voor het standpunt van de heer Verreycken, maar dat is niet nieuw.

Wat het optreden van de Brusselse politie betreft, laat ik het voor uw verantwoordelijkheid, mijnheer Verreycken, zoals voor die van anderen trouwens, te oordelen over de toestand waarin de

Brusselse burgemeester zich op dat uur van de voormiddag al dan niet zou hebben bevonden. In ons land moet men, alvorens dergelijke uitlatingen te doen, bewijzen kunnen voorleggen. In uw traditie, mijnheer Verreycken, heeft u echter aan bewijzen nog nooit behoefte gehad. Ik meen dat u daarin een lang verleden hebt. Deze aantijging dient dus te worden gestaafd door de nodige bewijzen. In geen enkel rijkswacht- of politieverlag wordt er allusie gemaakt dat de Brusselse burgemeester zich in een toestand van « beschonkenheid » zou hebben bevonden.

Ik betwijfel of het opportuun was dat de burgemeester zich mengde in de ordehandhaving.

Het is niet goed dat de minister van Binnenlandse Zaken de rijkswacht een handje toesteeft. Ik heb reeds met mijnwerkers en met leraars « geparlementeerd » omdat organisatoren zich niet hielden aan de afspraken. Wanneer er echter moet gechargeerd worden of wanneer er *manu militari* moet worden ingegrepen, zou ik eerder in de weg lopen, dan nuttig zijn voor degenen die ervoor zijn opgeleid.

Ik heb mijn twijfels omtrent de opportuniteit van het ingrijpen van de Brusselse burgemeester, maar ik heb wel begrip voor zijn emoties. Vermits hij zag dat niet alleen de vlag, maar ook alle afspraken met voeten werden getreden, heeft hij zijn emoties de vrije loop gelaten, wat nooit goed is, noch in de politiek noch in het gewone leven. Hij voelde zich bedrogen door degenen die hem schriftelijk beloften hadden gedaan in verband met de wijze waarop de betoging zou verlopen.

Mijnheer Verreycken, dit waren mijn beschouwingen. Ik zie niet in waarom ik de Brusselse burgemeester zou moeten laken wanneer u en uw soortgenoten zich misdragen. Ik heb het nooit onder stoelen of banken gestoken dat de Brusselse burgemeester en ik in het verleden reeds meningsverschillen hadden. In zijn plaats zou ik niet persoonlijk zijn opgetreden, maar ik herhaal dat ik wel begrip heb voor zijn emoties.

Verder wil ik u zeggen dat door uw « vreedzaam » optreden twaalf politiemensen gewond zijn. Een van hen is veertien dagen werkonbekwaam. Dat is het gevolg van uw militie en niet van het onoordeelkundig optreden. Het is het gevolg van uw gewelddadigheid, van de manier waarop u meent democratie te moeten beoefenen.

Ik heb ook alle begrip voor de mening van de heer Van Grembergen. Ik hoop dat zoals hij, heel velen « hun buik vol krijgen » van u en uw soort. (*Applaus.*)

Mijnheer de Voorzitter, indien de heer Verreycken zou repliceren, zal ik de zaal verlaten.

De Voorzitter. — Het woord is aan de heer Verreycken. (*Minister Tobback verlaat de zaal.*)

De heer Verreycken. — Mijnheer de Voorzitter, als neofiet in de Senaat meende ik dat een interpellatie diende om antwoorden te krijgen op vragen. Bij een vorige interpellatie aan de minister van Binnenlandse Zaken heb ik reeds vastgesteld dat dit niet klopt en dat de minister zeer graag een interpellatie misbruikt om een persoonlijke politieke visie te spuien. Ook ditmaal heeft de minister een interpellatie gebruikt om te zeggen dat hij een lid van de Senaat minacht omdat hij een andere mening heeft dan de zijne. Ik weet niet of het tot de normale geplogenheden behoort bij het antwoorden op een interpellatie dat de minister de interpellatie volledig vals gebruikt.

Er zijn enkele mogelijk verklaringen voor het niet-beantwoorden van de schriftelijk gestelde vragen. De eerste mogelijkheid is dat de vragen te moeilijk geformuleerd zijn. In dat geval zal ik trachten de volgende maal mijn vragen op een eenvoudiger manier te formuleren.

Een tweede mogelijkheid is dat de minister zijn minachting zo ver drijft dat hij mijn ondervragingsrecht ontkent. Dan moet ik besluiten dat de minister vindt dat democratie een soort machine is die men kan aanzetten wanneer ze wordt gebruikt door partijgenoten van hem en die men kan afzetten wanneer ze wordt gebruikt door iemand die er een andere mening op nahoudt. Dat is een rare interpretatie, maar het is één van de weinige mogelijkheden.

Een derde en laatste mogelijkheid is dat de minister de eigen partijkleur laat primeren op de ministeriële opdracht. In dat geval moet ik politiek zeer hard spelen en de minister erop wijzen dat nogal wat socialistische door nationalistische zijn weggewuift, achter het ijzeren gordijn bijvoorbeeld, met de uitroep: « Wij zijn het volk. » Het moet de minister niet verbazen wanneer hij vandaag of morgen wordt weggehoond of weggestemd, omdat hij niet wil luisteren naar de nationalistische die op het ogenblik in de hele wereld vechten voor hun vrijheid.

De Voorzitter. — Het incident is gesloten.

L'incident est clos.

INTERPELLATION DE M. HATRY AU MINISTRE DES FINANCES SUR « LES DECLARATIONS INCROYABLES DU SECRETAIRE D'ETAT AUX FINANCES, MME W. DEMEESTER, TENDANT A FAIRE CROIRE QUE SES COLLEGUES, ET EN PARTICULIER SON MINISTRE DE TUTELLE, LE MINISTRE DES FINANCES, SERAIENT LAXISTES EN MATIERE DE POURSUITES A L'EGARD DE LA FRAUDE ET DE L'INGENIERIE FISCALE »

INTERPELLATIE VAN DE HEER HATRY TOT DE MINISTER VAN FINANCIEN OVER « DE ONGELOOFLIJKE VERKLARINGEN VAN MEVROUW W. DEMEESTER, STAATSSECRETARIS VOOR FINANCIEN, DIE DE INDRUK WEKKEN DAT HAAR COLLEGA'S EN INZONDERHEID HAAR TOEZICHTHOUDENDE MINISTER, DE MINISTER VAN FINANCIEN, LAKS ZOUDEN ZIJN IN HET BESTRIJDEN VAN BELASTINGFRAUDE EN FISCALE SPITSTECHNOLOGIE »

M. le Président. — L'ordre du jour appelle l'interpellation de M. Hatry au ministre des Finances sur « les déclarations incroyables du secrétaire d'Etat aux Finances, Mme W. Demeester, tendant à faire croire que ses collègues, et en particulier son ministre de tutelle, le ministre des Finances, seraient laxistes en matière de poursuites à l'égard de la fraude et de l'ingénierie fiscales ».

La parole est à l'interpellateur.

M. Hatry. — Monsieur le Président, dans *De Standaard* du vendredi 12 avril 1991, Mme Demeester épanchait sa mauvaise humeur, en mettant en cause son ministre de tutelle de diverses façons. Le titre « Regering zeer schuchter met anti-ontwikkelingsmaatregelen » et le sous-titre « Fiskale spitstechnologien vinden bondgenoot in PSC » sont éloquentes à ce point de vue.

En outre, monsieur le ministre, dans le texte de l'article, qui ne peut trouver son origine que chez votre secrétaire d'Etat, il est clairement dit que, bien que les mesures anti-évasion fiscale eussent été acceptées, en principe, au « conclave » budgétaire habituel, il est apparu, durant les négociations au sein du groupe de travail intercabinets, au cours des semaines écoulées, qu'elles se heurtaient à une forte résistance, principalement des ministres Wathet et Maystadt.

Pour mieux signaler encore l'origine de tout cela, il convient de lire également le commentaire, en italique, qui suit l'article et qui dit clairement que dans l'entourage du secrétaire d'Etat, on s'est plaint également du fait que les deux partis socialistes, qui en ont plein la bouche de lutter contre la haute technologie fiscale, se sont tenus entièrement à l'écart lors de cette discussion.

Les journaux, qui ont paru avec la date du samedi et du dimanche consécutifs, ont indiqué clairement que Mme Demeester vous mettait en cause.

Le Soir publiait un article circonstancié, les 13 et 14 avril, où le PSC était considéré comme protégeant l'ingénierie fiscale.

L'Echo du 13 au 15 avril 1991 écrit ce qui suit: « Wivina Demeester, la secrétaire d'Etat CVP aux Finances, vient, en effet, de faire l'unanimité contre des propositions anti-abus de droit qu'elle avait déposées, deux jours plus tôt, au sein du groupe de travail ad hoc. Wivina Demeester est, en tout cas, parvenue à faire

sortir deux ministres PSC, Melchior Wathelet et Philippe Maystadt, de leurs gonds, après s'être répandue en lamentations dans les éditions du *Standaard* du vendredi. Et après avoir qualifié le PSC de partisan de l'ingénierie fiscale. Les ministres concernés ont fort peu apprécié, d'autant que Wivina Demeester, non contente de ranger leur parti parmi les défenseurs de la fraude fiscale, manque cruellement de déontologie, lorsqu'elle s'est plainte du peu d'échos recueilli, au sein du gouvernement, par ses propositions « anti-abus de droit. »

Après cela, l'hebdomadaire *Trends-Tendances* du 18 avril 1991, sous le titre « Les abus de Wivina », met en cause l'absence de préparation des propositions de Mme Demeester qui, au détour d'une phrase, modifiait, sans crier gare, les bases de notre législation fiscale.

Que dit, en effet, son texte ?

« ... aucune déduction ne peut être opérée au titre des pertes professionnelles qui résultent d'opérations ayant pour objectif principal (...) la fraude ou l'évasion fiscales. Le fait qu'une des opérations n'est pas effectuée pour des motifs économiques valables, tels que la restructuration ou la rationalisation des activités des entreprises participant à l'opération, peut constituer une présomption que cette opération a comme objectif principal (...) la fraude ou l'évasion fiscales. »

Or, la Belgique fonctionne selon le régime de la légalité qui, en simplifiant à l'extrême, permet tout ce qui n'est pas interdit par la loi. Et depuis une trentaine d'années, la jurisprudence a confirmé ce fait en matière de fiscalité (doctrine Brepols) : on peut utiliser tous les moyens pour jouir d'un régime fiscal plus favorable à condition de ne violer aucune loi. Le texte de Mme Demeester va à l'encontre de cette doctrine, mais rencontre le souhait souvent exprimé par l'administration des Finances de pouvoir dénoncer l'utilisation de la loi dans un but autre que celui fixé par le législateur.

Ces « motifs économiques valables » introduisent, en effet, bien dans notre droit la notion de réalité économique. Pire même, cette notion, vague en elle-même, peut constituer une présomption de fraude. C'est livrer l'entreprise pieds et poings liés à l'arbitraire d'une administration dont on sait que l'indépendance vis-à-vis des partis politiques n'atteint pas toujours le degré souhaitable.

Comme si cela ne suffisait pas, ce texte est également truffé de notions qui traduisent la précipitation dans laquelle il a été rédigé. Qu'est-ce qu'un objectif principal ? Que recouvre la notion d'évasion fiscale, absente du droit belge ? Qu'est-ce qu'un motif économique valable ? Par rapport à quel système de valeurs est-il établi ?

En outre, la seconde partie du texte introduit le *ruling*, c'est-à-dire la possibilité pour l'entreprise de se mettre d'accord avec l'administration sur la légalité d'un montage futur. Mais cela est prévu par arrêté royal, ce qui peut demander du temps. Une absence de simultanéité qui permettrait à l'administration de juger après coup des opérations que l'entreprise ne pourrait plus modifier. Sans compter la précipitation malsaine qui a indisposé tout le monde.

Le texte n'a été transmis aux autres ministres que deux jours avant discussion et en flamand seulement, alors que dans des matières aussi techniques, la traduction exige un soin aussi attentif que le texte lui-même. Et sans exposé des motifs, ce qui fait dire à certains qu'on ne renverse pas trente ans de jurisprudence sans se justifier ! Quant aux organisations patronales, elles ont été prévenues la veille de la discussion du texte ! Pourtant la FEB, par exemple, ne demande que la simultanéité du *ruling* — avec une modification éventuelle des règles relatives à la réalité économique — et les autres ministres sont prêts à des concessions. Il est vrai que, depuis peu, on voit dans la presse de curieuses petites annonces qui proposent le rachat d'entreprises ... qui n'ont que leurs pertes à faire valoir.

Pour en terminer avec les citations, *De Standaard* du jeudi 25 avril, confirme clairement le désaccord en ce qui concerne vos relations avec votre secrétaire d'Etat par un article détaillé qui fait le point de tout ce qui a amené ce grave conflit entre un ministre et son secrétaire d'Etat.

Ann. parl. Sénat de Belgique — Session ordinaire 1990-1991
Parlem. Hand. Belgische Senaat — Gewone zitting 1990-1991

Il n'est pas inhabituel qu'un conflit éclate entre un ministre et son secrétaire d'Etat, à preuve ma propre nomination de ministre, puisque M. Willockx expliquait dans les journaux qui lui étaient proches — et notamment dans *Le Soir* — lorsque j'ai remplacé Robert Henrion, que ma nomination était une « provocation ».

Mais il s'agissait, alors, d'un conflit strictement politique, tenant aux opinions exprimées par les uns et par les autres, et qui intervenait au moment de la formation d'un gouvernement. Ce qui est beaucoup plus anormal, c'est qu'après trois ans de cohabitation entre vous-même et votre secrétaire d'Etat, vous vous disputiez en public de façon aussi caractérisée.

Toutes les règles édictées par les circulaires du Premier ministre en la matière indiquent d'ailleurs clairement que c'est le ministre qui, en cas de conflit, conserve l'autorité, quels que soient les protocoles de répartition des tâches entre lui et le secrétaire d'Etat. A ce propos, peut-être ce protocole pourrait-il nous être remis afin que nous puissions savoir dans quels domaines Mme Demeester est compétente. En tout cas, il n'appartenait pas au secrétaire d'Etat d'étaler sa mauvaise humeur dans les colonnes des journaux. Cela constitue une violation tout à fait claire de la déontologie prescrite au secrétaire d'Etat par le Premier ministre.

Je trouve d'ailleurs particulièrement curieux de devoir constater qu'un secrétaire d'Etat, dont les premières démarches au sein de la commission des Finances du Sénat, les textes et les travaux que vous lui aviez délégués, ont dû être corrigés mot par mot et phrase par phrase par ses fonctionnaires et par son cabinet, en arrive maintenant, sans souci de sa compétence — au sens strict du terme — qui est limitée, à vouloir, en deux coups de cuillère à pot, réformer tout notre système fiscal, et ce dans les huit derniers mois d'une législature qui s'achève.

Donc, quant à la forme, il est évident que c'est le ministre qui a raison. C'est le secrétaire d'Etat qui a commis les accroc à la déontologie dont je viens de parler.

Mais quant au fond et quant aux modifications qui ont amené en fin de compte une telle bagarre à s'étaler au grand jour, je dois avouer que les vacillations, les hésitations, les imprécisions du ministre des Finances dans la matière en question ne sont pas sans responsabilité dans les incidents que nous venons de connaître.

En ce qui concerne, tout d'abord, la notion de non-rétroactivité, le moins que l'on puisse dire, c'est que votre position est d'une clarté plus que douteuse et que les propos que vous tenez et avez répétés à plusieurs reprises, y compris au Sénat, sont en contradiction avec certains des actes que vous posez.

En effet, le 23 novembre 1989, au moment où le monde économique était sens dessus-dessous à l'idée d'une rétroactivité des mesures fiscales, vous déclariez sans ambage dans *Trends-Tendances* : « Le gouvernement a tranché pour une question de principe : le texte ne comportera aucune disposition rétroactive, c'est-à-dire aucune disposition entrant en vigueur avant le 1er janvier 1990. » Vous ajoutiez : « Je ne sais pas qui a laissé planer cette incertitude. J'ai été alerté quand j'étais au Japon. Quand je suis rentré, j'ai appris qu'aucun des auteurs de communiqués n'avait pris la peine de téléphoner au cabinet des Finances pour vérifier ce qu'il en était exactement ... »

Cependant, votre indignation ultérieure dément vos propos. Lorsque vous constatez que, se prévalant de votre propre déclaration, un certain nombre d'entreprises ont procédé à des liquidations de sociétés au cours des trois derniers mois de 1989 et que ceci peut entraîner la nécessité de rembourser ou d'imputer 14 milliards de précompte mobilier fictif, vous menacez, comme si vos propos n'étaient pas clairs quant à la non-rétroactivité de cette mesure. Personne n'avait pris d'engagement à votre égard de ne pas procéder à des liquidations d'entreprises dans les derniers mois de l'année.

M. Maystadt, ministre des Finances. — Justement si !

M. Hatry. — Eh bien, vous me répondrez, monsieur le ministre. Mais en tout cas, nulle part, je n'ai entendu parler d'engagement de la part d'entreprises de ne pas procéder à des liquidations.

Lorsque l'indignation que soulève une loi rétroactive amène, le 27 février 1991, le sénateur Firmin Aerts à vous interroger sur le contrôle budgétaire de 1991, en page 14 des *Annales parlementaires* de ce jour, vous annoncez que des mesures seront prises pour éviter ce que vous qualifiez d'« usage impropre », et vous répondez, à nouveau, au Sénat comme suit : « La première précision porte sur le fait qu'il est hors de question de résoudre le problème aigu que nous rencontrerons en 1991 en appliquant le principe de la rétroactivité pure et simple. »

Je ne vois pas de nuance, ou bien la rétroactivité s'applique ou bien elle ne s'applique pas ! Je reprends ma citation : « En d'autres termes, nous ne proposons pas de remplacer purement et simplement, dans la loi du 22 décembre 1989, la date du 1er janvier 1990 par une date antérieure. La formule choisie consistera donc à éviter les impacts négatifs sur le budget de 1991 mais, je le répète, le principe de la rétroactivité pure et simple ne sera pas utilisé. Néanmoins, les mesures proposées seront inévitablement assorties d'un certain caractère rétroactif. »

Vous voulez, par conséquent, une chose et son contraire. Vous voulez utiliser la rétroactivité sans l'utiliser. Quand nous voyons, à présent, vers quoi s'oriente le gouvernement, il nous paraît qu'il s'agit là d'une nouvelle technique législative.

En effet, après avoir connu la législation par pouvoirs spéciaux, la législation-cadre, la législation par errata, nous en sommes maintenant arrivés à la législation-moyen de chantage, et je n'ose qualifier celui qui utilise une telle technique. Pour la deuxième fois, puisque vous l'avez déjà fait vis-à-vis des sociétés d'électricité, vous innovez en la matière, abusant ainsi du rôle du pouvoir législatif.

Vous allez nous soumettre, dans une loi-programme, une mesure dont vous savez très bien que le seul but est d'exercer une pression, pour ne pas dire un chantage, sur les entreprises, et le législateur va se soumettre à l'action du gouvernement en la matière.

Pour punir les entreprises qui ont été liquidées entre le 1er octobre et le 31 décembre 1989, la loi-programme que vous avez adoptée prévoit un dispositif légal qui tend, par un vote qui serait acquis en 1991, à supprimer le précompte mobilier fictif sur toutes ces opérations, en tant qu'élément remboursable, en tant qu'élément imputable sur la dette d'impôt et en tant qu'élément s'incorporant dans la base d'imposition.

Comme dans le cas des électriciens, cette mesure budgétaire, vous la considérez comme un moyen de pression, donc de chantage, pour, conjointement avec le ministre des Affaires économiques, « négocier » le remplacement de cette disposition par une formule conventionnelle qui étalerait dans le temps au moins le remboursement partiel du précompte mobilier fictif. Vous dégradez le Parlement au rôle d'instrument de chantage, et je le regrette.

Une telle approche nous paraît légistiquement inadmissible. Elle est de nature à compromettre la confiance que l'on doit pouvoir avoir dans les déclarations d'un ministre des Finances. Vous êtes en contradiction avec vos propres propos, et la devise qui malheureusement pourrait être la vôtre devient désormais « la fin justifie les moyens ».

J'en viens au deuxième volet qui vise à ne pas laisser sortir complètement bredouille du Conseil des ministres votre brillante secrétaire d'Etat, Mme Demeester.

Vous avez accepté le principe en vertu duquel les imputations de pertes ne pourront être utilisées dans le cadre d'une fusion de sociétés que si elles ont fait l'objet d'un accord de la part de l'administration, j'imagine par l'intervention d'un bureau fiscal central qui devrait être érigé à cette fin et qui devrait donc dire s'il accepte l'imputation des pertes d'une société reprenante sur les bénéfices d'une société reprise.

Une telle mesure, faisant probablement appel à la « réalité économique » et quoi que vous puissiez en dire, est un nouveau pas vers l'insécurité juridique qui caractérise tout ce qui concerne la législation fiscale depuis trois ans, en vue, prétendument, de réprimer des usages que vous qualifiez d'« impropres », même lorsqu'ils existent depuis des décennies.

La porte est ouverte à l'arbitraire, et la médiocre qualité du texte législatif, que j'ai rappelée dans une citation de *Trends*, il y a un moment, indique combien l'administration reçoit le soin

d'apprécier souverainement le bien-fondé d'une opération. Comme on ne peut faire ceci à un moment où il est impossible de revenir sur une opération, c'est bien au préalable que vous devrez obliger votre administration à intervenir.

Vous prétendez au moins tempérer cette mesure, totalement excentrique par rapport à notre droit, par l'intervention préalable de l'administration par l'instauration du *ruling*.

Tout d'abord, si ce *ruling* est envisagé, il doit entrer en vigueur en même temps que la disposition législative. Le délai du *ruling* doit être extrêmement bref, voire immédiat. L'administration doit être liée par son avis, et un désaccord ne devrait entraîner aucune conséquence fiscale quant aux pertes et aux bénéfices qui résulteraient de l'opération effectuée.

Malheureusement, monsieur le ministre, la règle du *ruling* qui sera sans doute introduite et à laquelle vous prêtez toutes les vertus n'interviendra pas en terrain vierge. J'ai rappelé tout à l'heure la loi du 22 décembre 1989. En vertu de celle-ci, une disposition devait préciser, pour l'application de la législation sur le précompte mobilier fictif, les pays que vous considériez comme des paradis fiscaux à l'égard de tel ou tel type d'impôt.

Depuis le vote de cette loi, le 22 décembre 1989, le contribuable et le Parlement attendent toujours la publication de cette liste.

L'absence d'exécution de la loi nous montre ce que le *ruling* risque d'être dans la pratique.

Monsieur le ministre, j'ai souvent approuvé votre politique à bien des égards, alors que je ne soutiens nullement le gouvernement dans son ensemble. Cependant, le manque de cohérence de vos positions, le conflit intolérable au point de vue de l'autorité dont est investi le ministre des Finances à l'égard de son secrétaire d'Etat, enfin, le rôle que je suis obligé de qualifier de maître-chanteur que le ministre des Finances assume vis-à-vis des entreprises en abusant de la loi et du Parlement, m'obligent malheureusement à une critique sévère de l'attitude que vous avez adoptée en ce qui concerne les différents incidents de ces dernières semaines.

M. le Président. — La parole est à M. Maystadt, ministre.

M. Maystadt, ministre des Finances. — Monsieur le Président, permettez-moi tout d'abord de faire remarquer que M. Hatry a ajouté un second objet à l'interpellation qu'il avait annoncée. Il a, en effet, abordé une question qui n'est nullement liée au sujet de l'interpellation prévue.

Il nous a longuement entretenus du problème soulevé par la multiplication des opérations de liquidation à la fin de l'année 1989. Il a également évoqué les réactions du gouvernement à l'égard d'agissements pouvant être qualifiés d'abus de droit. Je ne m'étendrai pas longuement sur ce point que nous aurons l'occasion de reprendre lors de l'examen du projet de loi-programme.

Un rappel des faits. Dans le courant de l'année 1989, je suis amené à me poser des questions à la suite d'un accroissement étonnant du nombre de liquidations survenues en 1988. D'habitude, le volume des liquidations est de l'ordre de 1,5 à 2 milliards de francs. En dépit d'une conjoncture assez positive en 1988, je constate avec surprise que le volume des liquidations s'élève à 9 milliards. Les réponses qui me sont fournies indiquent que ces liquidations sont uniquement pratiquées pour des raisons fiscales.

Je découvre alors ce qui peut être qualifié d'usage impropre de la législation fiscale : des sociétés prospères sont mises en liquidation dans le seul but de la constitution d'un droit à remboursement d'un précompte mobilier fictif, en d'autres termes d'un précompte mobilier qui n'a jamais été payé. Je propose dès lors au gouvernement de modifier la législation afin d'éviter la multiplication de ces usages impropres.

Il est en effet paradoxal de constater la forte augmentation du nombre des liquidations opérées au cours d'une période de conjoncture favorable. Le gouvernement accueille favorablement mes propositions qui sont rendues publiques durant l'été 1989. Nous préparons ensuite un projet de loi. Il est exact que nous acceptons que ce projet de loi soit dépourvu de portée rétroactive car les représentants des entreprises affirment que l'entrée en vigueur de ces nouvelles dispositions au 1er janvier 1990 n'entraînera aucune manœuvre d'anticipation.

Confiant, je défends l'idée selon laquelle il est préférable de faire entrer les nouvelles dispositions en vigueur au début de l'exercice suivant, soit le 1er janvier 1990. Telle est d'ailleurs la pratique habituelle. Quelle ne fut ma surprise lorsque, recevant enfin les chiffres en provenance de l'administration, je constate que le volume des liquidations, passé à 9 milliards en 1988, atteint 54 milliards en 1989. Or, je le repète, la vitesse de croisière du volume des liquidations oscillait habituellement entre 1,5 et 2 milliards de francs !

Il est par ailleurs assez curieux de constater que la plupart des liquidations surviennent au cours du seul mois de décembre 1989. Vous admettez que le gouvernement ne pouvait pas rester sans réaction face à une perte de 14 milliards en termes de recettes pour l'Etat. Les conséquences au niveau du solde net à financer ainsi que les retombées inévitables sur les autres entreprises n'étaient pas davantage à négliger.

Des nombreux contacts que j'entretiens régulièrement avec les dirigeants d'entreprise, il ressort que ces derniers considéreraient comme intolérable le fait que nous soyons amenés à prendre des mesures dans le but de compenser la perte de ces 14 milliards, mesures qui frapperaient l'ensemble des entreprises, y compris celles qui n'ont pas recouru à ce type d'abus. Ces manœuvres n'ont, en effet, été pratiquées que par un nombre relativement restreint de sociétés.

Il serait injuste de procéder de la sorte. C'est la raison pour laquelle nous cherchons une solution qui ne concerne que les sociétés qui ont procédé, dans les derniers mois de 1989, à un ensemble de liquidations qui ne se justifiaient pas économiquement, mais poursuivaient uniquement le but de créer un droit à un remboursement d'un précompte mobilier qui n'avait pas été payé. Nous reviendrons sur ce point lors de la discussion du projet de loi-programme.

J'en viens à l'objet annoncé de votre interpellation, M. Hatry. Je vous laisse bien entendu la responsabilité des conclusions que vous tirez des discussions qui ont précédé l'adoption par le gouvernement du projet de loi-programme et d'un certain nombre de déclarations qui ont été reprises par la presse.

Le bilan du gouvernement actuel, entre autres en ce qui concerne les modifications de la législation fiscale en vue de lutter plus efficacement contre un certain nombre d'usages impropres ou de mécanismes d'évasion fiscale ou en matière de réorganisation interne du département des Finances, en particulier la réorganisation en cours de l'inspection spéciale des impôts, ne peut laisser aucun doute quant à sa volonté, et spécialement celle du ministre des Finances, de lutter plus efficacement contre la fraude et l'utilisation systématique de techniques d'évasion fiscale et d'assurer ainsi une perception plus juste de l'impôt. Je me refuse néanmoins à atteindre ce but par des méthodes qui présenteraient des risques graves d'arbitraire ou d'inefficacité.

Je constate que le texte qui a reçu l'aval du gouvernement est celui que j'ai proposé : il contient des dispositions qui tendent effectivement à combattre un certain nombre de situations anormales, ce qui est loin de traduire un laxisme quelconque à l'égard de la fraude et de l'évasion fiscales. Un dispositif est mis en place en matière de récupération des pertes fiscales en cas de fusions, dispositif qui vient compléter les mesures déjà prises en la matière par la loi du 22 décembre 1989.

En introduisant une disposition particulière — et non une disposition générale sur la réalité économique — le gouvernement a choisi d'opérer sans bouleverser le cadre juridique existant dans notre pays et sans improviser des mesures qui, au regard de notre ordre juridique, pourraient apparaître comme révolutionnaires. L'idée d'introduire dans notre droit cette notion de réalité économique n'est pas dénuée d'intérêt. Je n'ai d'ailleurs jamais caché qu'il y avait là une voie intéressante à explorer, d'autant plus que cette notion se retrouve dans la législation d'un certain nombre de pays voisins.

Chaque fois que j'ai été amené à m'exprimer sur cette question, j'ai indiqué qu'il était inconcevable d'introduire cette notion dans notre droit fiscal sans mettre en même temps en place un système efficace de *ruling*, c'est-à-dire d'avis préalable donné par l'administration sur le traitement fiscal de l'opération projetée, avis qui la lie pour autant que l'opération soit exécutée exactement de la

manière qui avait été présentée préalablement à l'administration. Les deux doivent aller de pair et l'on ne peut introduire une disposition générale en matière de réalité économique si l'administration n'est manifestement pas à même de pratiquer le *ruling* de manière aussi générale.

Il s'agit de réorganiser l'administration, pour lui permettre de pratiquer le *ruling*. On ne peut, en effet, imaginer que les entreprises doivent attendre six mois ou un an pour connaître la position de l'administration. Il faut donc constituer une cellule spécialisée dans l'octroi de ces avis préalables. Je souhaite d'ailleurs qu'elle soit nationale, afin d'assurer l'uniformité en ce qui concerne la jurisprudence.

Il sera donc également nécessaire de spécialiser des fonctionnaires dans cette technique, nouvelle pour eux, ce qui implique aussi — il faut le dire — un certain changement de mentalité de la part de l'administration fiscale.

C'est la raison pour laquelle on ne peut introduire cette notion de réalité économique que d'une manière progressive. Agir trop rapidement présenterait de sérieux risques, aussi bien pour l'administration que pour le contribuable. Ou bien l'administration acceptera tout ce qui lui est proposé parce qu'elle n'aura pas les moyens de vérifier ces données de façon approfondie — la mesure sera alors inefficace et constituera un coup d'épée dans l'eau —, ou bien l'administration, adoptant l'attitude inverse, rejettera systématiquement toutes les propositions, avec le risque d'arbitraire qui en découle.

C'est la raison pour laquelle j'étais partisan de mesures plus ciblées, persuadé qu'elles constituent, dans l'état actuel des choses, la meilleure voie à suivre pour atteindre un résultat réel en matière d'amélioration de la perception de l'impôt en général et de l'impôt des sociétés en particulier.

J'en arrive à ma conclusion. Sur ma proposition, le gouvernement a opté pour l'introduction, dans notre droit, de cette notion de justification économique mais il l'a fait dans un domaine très circonscrit, celui de la valorisation des pertes fiscales en cas de fusion et d'absorption. Il a prévu, dans le même projet, l'introduction de la pratique du *ruling* et a pris en considération le temps nécessaire pour la mise en place d'une nouvelle organisation de l'administration fiscale, de façon à ce que celle-ci puisse donner — de façon réelle et dans un délai compatible avec la vie des entreprises — cet avis favorable.

Il est évident qu'au fur et à mesure que l'administration s'habitue à cette pratique, effectivement assez courante dans d'autres pays, nous pourrions progressivement étendre à d'autres domaines le recours à cette notion de réalité économique, que l'on appelle, ailleurs, dispositions anti-abus de droit et qui vise, en fait, à empêcher que l'on utilise des dispositions fiscales dans un autre but que celui voulu par le législateur au moment de leur vote.

Nous aurons l'occasion de revenir plus en détail sur ce point lorsque nous examinerons le projet de loi-programme qui sera déposé incessamment par le gouvernement. (*Applaudissements.*)

M. le Président. — La parole est à M. Hatry.

M. Hatry. — Monsieur le Président, je remercie M. le ministre pour sa réponse. Je n'ai pas voulu élargir le sujet de façon abusive mais il est évident que lorsqu'on parle de technologie fiscale, on est inévitablement amené à traiter de ce problème des fusions d'entreprises. Je comprends aussi qu'il n'ait pas répondu à ce qui constituait, en fait, l'essentiel de mon interpellation, à savoir les relations entre le ministre et le secrétaire d'Etat. (*Sourires.*)

Je lui ai aussi posé une question précise : où en est la liste des paradis fiscaux, liste prévue par la loi du 22 décembre 1989 et qui devait être la première mesure de *ruling*. Un an et demi plus tard, cette liste existe-elle ? A-t-elle été portée à la connaissance des contribuables ? Le Sénat, en tous cas, n'en a pas encore été informé.

M. le Président. — La parole est à M. Maystadt, ministre.

M. Maystadt, ministre des Finances. — Monsieur le Président, la liste des paradis fiscaux est en cours d'élaboration par l'administration. J'ai personnellement utilisé cet exemple à plusieurs reprises pour expliquer qu'il était impossible d'improviser en

matière de *ruling* et qu'il était inutile de vouloir agir de façon trop rapide. En effet, il s'agit de la première application que nous avons voulu introduire et elle n'est pas encore opérationnelle aujourd'hui.

M. le Président. — L'incident est clos.

Het incident is gesloten.

Mesdames, messieurs, je vous propose d'interrompre ici nos travaux.

Ik stel voor onze werkzaamheden te onderbreken. (*Instemming.*)

PROJETS DE LOI — ONTWERPEN VAN WET

Dépôt — Indiening

M. le Président. — Le gouvernement a déposé les projets de loi ci-après :

1° Abrogeant l'arrêté royal du 31 juillet 1825 concernant des dispositions relativement à l'exercice de la profession d'arpenteur;

De regering heeft de volgende ontwerpen van wet ingediend:

1° Betreffende de opheffing van het koninklijk besluit van 31 juli 1825 houdende bepalingen nopens de uitoefening van het beroep van landmeter;

— Renvoyé à la commission de l'Agriculture et des Classes moyennes.

Verwezen naar de commissie voor de Landbouw en de Middenstand.

2° Relatif à la répression des infractions graves aux Conventions internationales de Genève du 12 août 1949 et au Protocole I du 8 juin 1977 additionnel à ces conventions.

2° Betreffende de bestraffing van de ernstige inbreuken op de Internationale Verdragen van Genève van 12 augustus 1949 en op Aanvullend Protocol I bij die verdragen, van 8 juni 1977.

— Renvoyé à la commission de la Justice.

Verwezen naar de commissie voor de Justitie.

Ces projets de loi seront imprimés et distribués.

Deze ontwerpen van wet zullen worden gedrukt en rondgedeeld.

PROPOSITIONS DE LOI — VOORSTELLEN VAN WET

Dépôt — Indiening

M. le Président. — Les propositions de loi ci-après ont été déposées :

1° Par M. de Clippele instaurant le précompte immobilier libératoire;

De volgende voorstellen van wet werden ingediend:

1° Door de heer de Clippele houdende instelling van de bevrijdende onroerende voorheffing;

2° Par M. De Bondt modifiant l'article 8, § 1er, deuxième alinéa, de la loi du 10 avril 1971 sur les accidents du travail en vue de promouvoir le covoiturage.

2° Door de heer De Bondt tot wijziging van artikel 8, § 1, tweede lid, van de arbeidsongevallenwet van 10 april 1971 tot bevordering van gemeenschappelijke woon-werkverplaatsingen met private voertuigen.

Ces propositions de loi seront traduites, imprimées et distribuées.

Deze voorstellen van wet zullen worden vertaald, gedrukt en rondgedeeld.

Il sera statué ultérieurement sur la prise en considération.

Er zal later over de inoverwegingneming worden beslist.

Le Sénat se réunira demain, mercredi 8 mai 1991, à 15 heures.

De Senaat vergadert opnieuw morgen, woensdag 8 mei 1991, om 15 uur.

La séance est levée.

De vergadering is gesloten.

(*La séance est levée à 18 h 5 m.*)

(*De vergadering wordt gesloten om 18 h 5 m.*)